

Gezamenlijk initiatief- advies

**IBEFE / BANSPA / Brupartners
Uitdagingen van alternerend
leren/duaal leren in Brussel**

**GOEDGEKEURD OP 5 NOVEMBER 2025 DOOR HET IBEFE EN BANSPA
MEDEONDERTEKEND OP 15 JANUARI 2026 DOOR BRUPARTNERS**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Brussel, onderbelicht in het beleid	7
3	Socio-economische context in Brussel	9
4	Eén Gewest, veel systemen voor alternerend leren	15
4.1.	Diversiteit van de profielen en trajecten van de jongeren in alternerend leren	17
a.	De socio-economische situatie van jongeren in alternerend leren	17
b.	Nieuwkomers en anderstalige NBMV	18
c.	Jongeren in het buitengewoon secundair onderwijs	19
d.	Leeftijd en geslacht van jongeren in alternerend leren	20
e.	Studiekeuze en heroriëntering	21
4.2.	Stigmatiserende opleidingsvorm/negatieve kijk op alternerend leren	23
4.3.	Begeleiding	27
a.	Een optimale ervaring in het bedrijf dankzij de 'tuteur·rices'/mentoren	29
b.	Focus op de begeleiding door de trajectbegeleid(st)ers	30
c.	Aanloopfase, een Nederlandstalig aanbod	31
d.	Nood aan meer begeleiding	32
4.4.	Overeenkomst voor alternerend leren en erkenningsaanvragen	33
a.	Premies: steun voor de bedrijven en motivatie voor de jongeren	34
b.	Het economische weefsel in Brussel	37
4.5.	Bijzondere kenmerken van de Brusselse regio	38
a.	Erkenningsvoorwaarden	38
b.	Mobiliteit van de jongeren	40
c.	Franstalige concurrenten voor Nederlandstalige jongeren in Brussel	41
4.6.	(Mis)match tussen leerstof en economische behoeften	42
4.7.	Samenhang en transparantie van de trajecten	44
5	Alternerend leren in de recente beleidsverklaringen	47
6	Aanbevelingen	51
6.1.	Gezamenlijke aanbevelingen	52
a.	Aanbeveling 1	52
b.	Aanbeveling 2	53
c.	Aanbeveling 3	53
d.	Aanbeveling 4	54
e.	Aanbeveling 5	54
f.	Aanbeveling 6	55
g.	Aanbeveling 7	55
h.	Aanbeveling 8	55

6.2. Nederlandstalige aanbevelingen	56
a. Aanbeveling 1	56
b. Aanbeveling 2	56
c. Aanbeveling 3	56
d. Aanbeveling 4	57
e. Aanbeveling 5	57
f. Aanbeveling 6	58
6.3. Franstalige aanbevelingen	59
a. Aanbeveling 1	59
b. Aanbeveling 2	59
c. Aanbeveling 3	59
d. Aanbeveling 4	60
e. Aanbeveling 5	60
f. Aanbeveling 6	60
g. Aanbeveling 7	61
h. Aanbeveling 8	61
i. Aanbeveling 9	61
j. Aanbeveling 10	61
k. Aanbeveling 11	62
l. Aanbeveling 12	62
7 Woordenlijst	63
8 Bibliografie	65
8.1. Gespecialiseerde werken	66
8.2. Onderzoeken en rapporten	66
8.3. Beleidsverklaringen en wetten	67
8.4. Werkgroepen	68
8.5. Websites	68
8.6. Persberichten	68
9 Bijlage	69
9.1. Voorstelling van de systemen	70
a. Franstalig Brussel	70
b. Nederlandstalig Brussel	70
9.2. Tabel met een vergelijking van de systemen	73
9.3. Aantal betrokken personen	76

1 INLEIDING

Dit advies vloeit voort uit een eenduidige vaststelling aan Franstalige en Nederlandstalige zijde: de verschillende beleidslijnen van de overheid houden onvoldoende rekening met Brussel en zijn specifieke realiteit. Alternierend leren is daar een treffend voorbeeld van. Het staat wel centraal in de verschillende communautaire beleidsverklaringen, maar er wordt nauwelijks gekeken naar facetten zoals jongeren in onzekerheid, tweetaligheid, mobiliteit en de economische structuur van het grondgebied, die nochtans deel uitmaken van de Brusselse realiteit.

Om de institutionele complexiteit te overstijgen en een gedeelde visie te garanderen, raden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners aan om een tweetalige structuur te creëren waarin beleidsmakers, besturen, opleidingsverstrekkers en sociale partners samenkomen en goede praktijken kunnen delen.

In deze structuur kan de stigmatiserende kijk op alternierend leren ter discussie worden gesteld (aanbeveling 1) en kan worden geprobeerd om de belemmeringen voor overeenkomsten voor alternierend leren weg te nemen (aanbeveling 4), met name door de procedures te vereenvoudigen zodat de mobiliteit verbetert (aanbeveling 5). Met het oog daarop pleiten de leden voor de lancering van tweetalige proefprojecten.

IBEFE is een overlegorgaan met daarin de Franstalige Brusselse actoren op het gebied van werkgelegenheid, beroepsopleiding, kwalificerend onderwijs en de sociale partners. De ondersteuning van het opleidings- en onderwijsaanbod in de Brusselse regio is de belangrijkste taak.

BANSPA (Brusselse Adviesraad van Nederlandstalige Sociale Partners) adviseert Brusselse en Vlaamse politici over de thema's werk, opleiding en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Waar het Brusselse beleid raakvlakken heeft met het Vlaamse, adviseert BANSPA de beleidsvorming.

Brupartners, de Brusselse Economische en Sociale Raad, is het belangrijkste orgaan voor sociaaleconomisch overleg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Als paritair orgaan bestaat Brupartners uit een werkgeversbank, waarin de vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties (BECI), de middenstandsorganisaties en van de werkgevers uit de non-profitsector (BRUXEO) zetelen, en een syndicale bank samengesteld uit de vertegenwoordigers van de vakbonden (ABVV, ACV, ACLVB).

Voor dit initiatiefadvies analyseren IBEFE, BANSPA en Brupartners de systemen voor alternierend leren voor Brusselse jongeren tussen 15 en 25 jaar¹ om samen inzicht te krijgen in de specifieke uitdagingen in Brussel en op basis daarvan aanbevelingen te formuleren.

1 Het Nederlandstalige systeem biedt op het Brusselse grondgebied geen alternierend leren voor volwassenen aan. De leden van de *gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA van 4 juni 2025* hebben besloten om het advies te richten op jongeren, zodat de problemen aan de Franstalige en Nederlandstalige kant met elkaar kunnen worden vergeleken.

Het advies werd in overleg opgesteld binnen een werkgroep met leden van beide instanties en moet:

- ▶ in kaart brengen welke problemen de actoren op het terrein vaststellen in Brussel;
- ▶ aanbevelingen voorstellen die zijn afgestemd op de realiteit in het gewest.

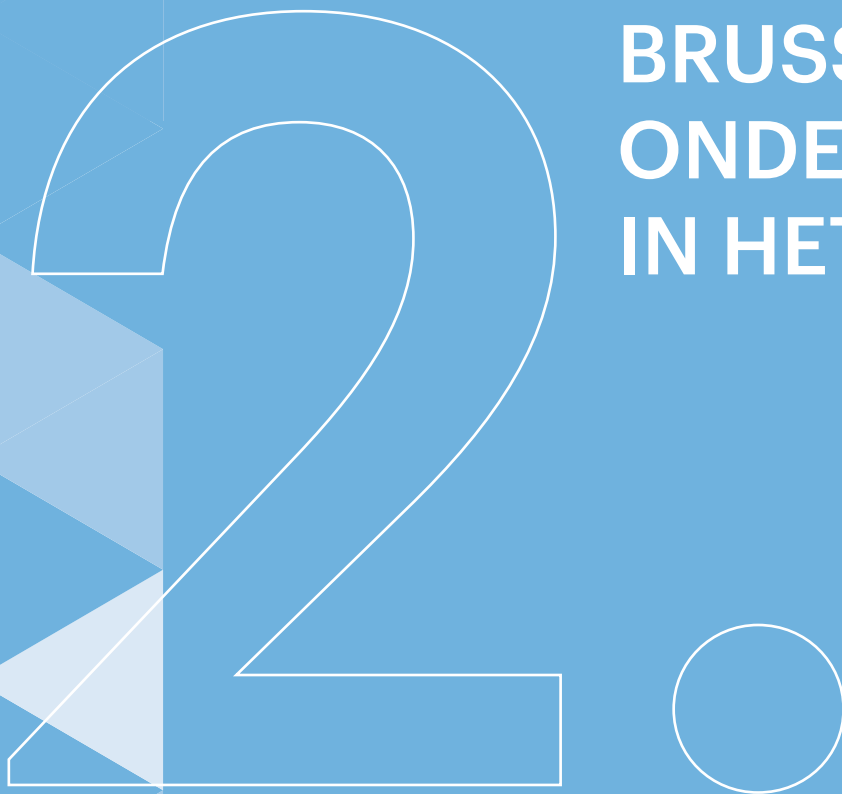
Dit advies is opgebouwd rond:

- ▶ een overzicht van de Brusselse context (arbeidsmarkt, institutionele complexiteit, demografie en jonge bevolking);
- ▶ een beschrijving van de uitdagingen waarmee de Franstalige en Nederlandstalige systemen allemaal worden geconfronteerd;
- ▶ een analyse van de specifieke problemen van het systeem in elke taal;
- ▶ een samenvatting van de doelstellingen die in de verschillende beleidsverklaringen zijn opgenomen met betrekking tot alternerend leren;
- ▶ concrete aanbevelingen.

BRUSSEL, ONDERBELICHT IN HET BELEID

Al meer dan 15 jaar komen de ontwikkeling van het alternerend leren en het streven om hiervan een 'traject van uitmuntendheid'² te maken aan bod in de beleidsverklaringen van de verschillende Franstalige regeringen, zowel op het niveau van de Fédération Wallonie-Bruxelles en Wallonië als van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof)³. Met de steun van de vzw Agir pour l'enseignement hebben de regeringen ook een stand van zaken opgemaakt van het kwalificerend onderwijs en de beroepsopleiding, meer bepaald van het alternerend leren. Dit rapport belicht de belangrijkste uitdagingen en kansen, maar gaat slechts gedeeltelijk in op de realiteit in Brussel.

Die beperking komt nog duidelijker naar voren in de recentste hervormingsplannen. De Brusselse sociale partners worden niet betrokken bij of geraadpleegd over de beslissingen van de regering van de Fédération Wallonie-Bruxelles met betrekking tot het kwalificerend onderwijs en dus ook het alternerend leren⁴. Zo werd Brussel aan Franstalige zijde niet geraadpleegd bij de uitwerking van de "hervorming van het systeem voor kwalificerend onderwijs, het volwassenenonderwijs en de beroepsopleiding" of bij de opstelling van het bijbehorende draaiboek. Bovendien werd bij de goedkeuring van de recentste beleidsverklaring⁵ geen rekening gehouden met de Brusselse problematiek⁶ en werd evenmin gekeken naar de mogelijke gevolgen van toekomstige hervormingen voor de Brusselse doelgroepen en opleidingsverstrekkers.

Aan Nederlandstalige kant is de situatie vergelijkbaar. In het Vlaamse regeerakkoord 2024-2029 nemen het duaal leren en het beroepsonderwijs een belangrijke plaats in. Er gaat echter weinig aandacht naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de beleidsnota's rond werkgelegenheid en onderwijs kijken amper of zelfs niet naar de bijzonderheden van Brussel. De hervorming van het systeem van 'leren en werken' naar 'dual leren' houdt onvoldoende rekening met het profiel van het Brusselse publiek en de lokale economische kenmerken. Zelfs het jaarrapport van het Vlaams Partnerschap Duaal Leren rept met geen woord over de specifieke problemen waarmee Brussel te kampen heeft⁷.

2 IBEFE vestigde in het gezamenlijk advies nr. 25 met Brupartners, 5 december 2023, p. 12, overigens de aandacht op de gebruikte terminologie van 'degradatie' en 'uitmuntendheid', want geen van beide termen weerspiegelt de diversiteit aan trajecten en motivaties van de personen die betrokken zijn bij zo'n traject.

3 IBEFE en Brupartners, *gezamenlijk advies nr. 25 met Brupartners: Stand van zaken voor een transversale versterking van het kwalificerend onderwijs en de beroepsopleiding, meer bepaald van het alternerend leren*, 5 december 2023, p. 6.

4 *Ibidem*, p. 4.

5 Communautaire beleidsverklaring van MR en Les Engagés, «Avoir le courage de changer pour que l'avenir s'éclaire», legislatuur 2024-2029, 11 juli 2024.

6 *Idem*

7 Departement Werk en Sociale Economie, *Jaarrapport Vlaams Partnerschap Duaal leren 2023-2024*, februari 2025, 84 p.

SOCIO- ECONOMISCHE CONTEXT IN BRUSSEL

Om meer inzicht te krijgen in de problemen waarmee de systemen voor alternerend leren in Brussel worden geconfronteerd, moet eerst de structuur van de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest onder de loep worden genomen. Die kent namelijk een hoge interne werkgelegenheid⁸, veel inkomend pendelverkeer⁹, een grote vraag naar profielen met een diploma hoger onderwijs¹⁰, een dominante dienstensector en oververtegenwoordiging van kleine en middelgrote ondernemingen¹¹ in het economische weefsel.

De overheersing van de tertiaire economie verwijst naar het feit dat al veel jaren bijna 9 op de 10 banen in Brussel tot de dienstensector behoort¹². Het grootste aantal banen in loondienst in Brussel situeert zich in sectoren zoals openbaar bestuur, gezondheidszorg en onderwijs.

Top 5 van sectoren met de meeste banen in loondienst, 2023

Economische sector	Aantal banen in loondienst
Openbaar bestuur	107.133
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	75.040
Onderwijs	72.117
Administratieve en ondersteunende diensten	68.540
Handel	53.109
Totaal van de 5 sectoren	375.939
Totale arbeid in loondienst in Brussel	650.883

Bron: *view.brussels*

De Brusselse arbeidsmarkt is meer bepaald ook in zekere mate gespecialiseerd in sectoren zoals financiën en verzekeringen, informatie en communicatie, en vastgoedactiviteiten¹³.

8 De interne werkgelegenheid komt overeen met het aantal arbeidsplaatsen ingevuld door zelfstandigen en loontrekkers in een bepaald gebied. De afgelopen tien jaar nam de Brusselse interne werkgelegenheid alleen maar toe om momenteel 17% van de hele Belgische interne werkgelegenheid uit te maken, goed voor 828 794 arbeidsplaatsen in 2023. Bron: *view.brussels, De arbeidsmarkt in het Brussels Gewest in 2023*, 4 december 2024, p. 24.

9 *Ibidem*, p. 25.

10 Het opleidingsniveau is als volgt ingedeeld: laaggeschoold komt overeen met een diploma lager of lager secundair onderwijs, middengeschoold met hoger secundair, en hooggeschoold met hoger onderwijs (universitair of niet-universitair).
Bron: *ibidem*, p. 26.

11 De ondernemingen zijn geteld op basis van de gegevens van de RSZ, waartoe ook vzw's worden gerekend als zij loontrekkers in dienst hebben.

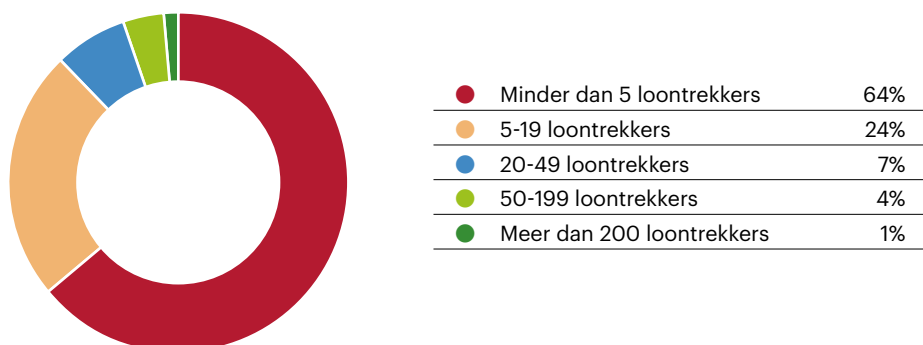
12 *Ibidem*, pp. 39-40.

13 *Ibidem*, p. 41

In het economische weefsel van Brussel zijn kleine ondernemingen oververtegenwoordigd. Deze bedrijven mogen dan wel in de meerderheid zijn in het Brussels Gewest (95% van de vestigingen¹⁴), toch stellen ze slechts 32,1% van de werknemers tewerk. Het grootste deel van de loontrekkers (47,1%) is namelijk in dienst van grote ondernemingen, dus bedrijven met meer dan 200 werknemers.

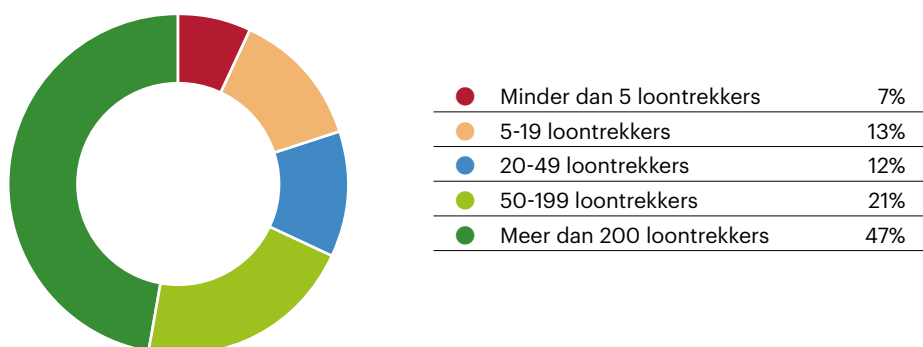
Verdeling van de vestigingen in het Brussels Gewest volgens grootteklasse

Aandeel van de vestigingen in het BHG volgens grootteklasse (2022)

Bron: view.brussels, stand van zaken

Aandeel van de arbeid in loondienst in het BHG (2022)

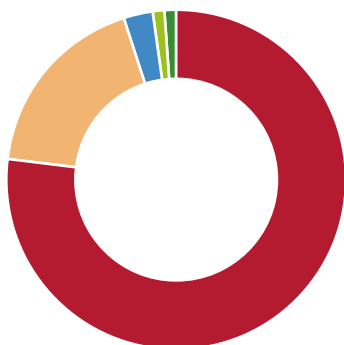

Bron: view.brussels, stand van zaken

14 De term 'vestiging' verwijst elke afzonderlijke locatie waar minstens één werkne(e)m(st)er wordt tewerkgesteld in loondienst. Een bedrijf kan in deze context dus meerdere vestigingen hebben.

Deze verdeling bestaat ook in sectoren die kampen met een groot tekort aan arbeidskrachten, zoals bouw, vervoer, logistiek en gezondheidszorg.

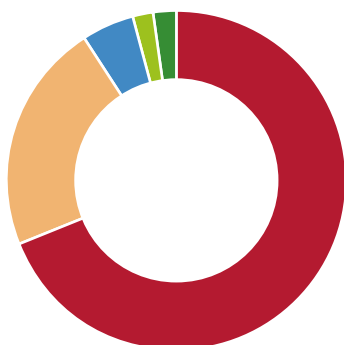
Verdeling van de vestigingen in het Brussels Gewest volgens grootteklasse en sector Bouwsector (2023)

Minder dan 5 loontrekkers	77%
5-19 loontrekkers	18%
20-49 loontrekkers	3%
50-199 loontrekkers	1%
Meer dan 200 loontrekkers	1%

Bron: view.brussels

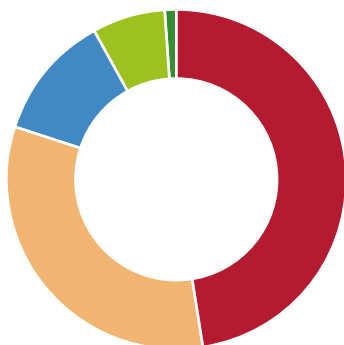
Sectoren van vervoer en opslag (2023)

Minder dan 5 loontrekkers	69%
5-19 loontrekkers	22%
20-49 loontrekkers	5%
50-199 loontrekkers	2%
Meer dan 200 loontrekkers	2%

Bron: view.brussels

Sector van menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (2023)

Minder dan 5 loontrekkers	48%
5-19 loontrekkers	33%
20-49 loontrekkers	12%
50-199 loontrekkers	7%
Meer dan 200 loontrekkers	1%

Bron: view.brussels

Een deel van de Brusselse bevolking voldoet dan wel aan deze voorwaarden (hoogopgeleid en tewerkgesteld in de dienstensector), toch blijven bepaalde groepen geconfronteerd met factoren die hun toegang tot de arbeidsmarkt bemoeilijken. Voor jongeren onder de 25 jaar, laaggeschoolden, mensen van buitenlandse afkomst, vrouwen en personen zonder erkend diploma kan het lastig zijn om werk te vinden in Brussel¹⁵.

Het is ook belangrijk om nog eens te verwijzen naar het tweetalige karakter van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat heeft immers gevolgen voor de arbeidsmarkt, aangezien in Brussel op het vlak van tweetaligheid veel strengere eisen worden gesteld dan in de twee andere gewesten¹⁶. Volgens de vijfde taalbarometer van de VUB is twee- of meertaligheid namelijk de norm in de helft van de arbeidssituaties in Brussel. Nederlands wordt dan weer “vaak tot altijd” gebruikt in een op de vier beroepssituaties, veelal in combinatie met Frans en/of Engels¹⁷.

Overzichtstabel – Taalgebruik op de Brusselse werkvloer

Gebruikte ta(a)l(en)	"Vaak" en "Altijd" in %
Frans	38,1%
Frans/Engels	25,3%
Nederlands/Frans	11,1%
Nederlands/Frans/Engels	10,2%
Engels	7,8%
Nederlands	4,7%
Nederlands/Engels	2,4%
Andere	0,4%

Bron: Taalbarometer 5: Factsheet, BRIO Brussel

Bovendien is het Brussels Gewest vanuit socio-economisch oogpunt sterk verbonden met zijn randgemeenten. De mobiliteit tussen de gewesten – inkomend en uitgaand pendelverkeer – toont bijvoorbeeld aan dat Brussel en de omliggende gemeenten economisch afhankelijk zijn van elkaar. Daarnaast biedt het Vlaamse Gewest en meer bepaald Vlaams-Brabant de Brusselaars veel werkgelegenheid met een hoog aantal vacatures, namelijk drie op de vier¹⁸.

15 IBEFE Brussel, “Socio-economische diagnose van het Brussels grondgebied en de arbeidsmarkt”, *Analytisch en prospectief verslag 2024*, juni 2024, pp. 35-53.

16 Gegevens Actiris – Vacatures 2024
Van de 38 689 vacatures die Actiris rechtstreeks heeft ontvangen (met uitzondering van uitzendkrachten), ging 44,2% gepaard met taalkundige vereisten. Enkele voorbeelden:

- 33,5% verwachte Frans en Nederlands
- 23% Engels
- 13,1% de drie talen (FR/NL/ENG)
- 2,3% minstens één andere taal

Deze cijfers mogen niet te letterlijk worden opgevat, want de taalkundige vereisten worden niet altijd uitdrukkelijk vermeld in de vacatures, en er zijn in verhouding slechts weinig vacatures in de privésector.

17 Gegevens view.brussels, Actiris

18 IBEFE Brussel, *op. cit.*, p. 55.

Handel, administratieve en ondersteunende diensten, en vervoer en logistiek zijn de drie sectoren waarin de Brusselse pendelaars voornamelijk tewerkgesteld zijn¹⁹. De aanwezigheid van de luchthaven van Zaventem en industrieterreinen in de Brusselse rand is een van de factoren die de sterke aanwezigheid van deze sectoren verklaart. Het is overigens interessant om op te merken dat in Vlaams-Brabant meer laag- en middengediplomeerden werken dan in het Brussels Gewest²⁰.

Brussel en zijn randgemeenten vormen dus een groot werkgelegenheidsbekken. Dankzij die situatie kunnen systemen voor alternerend leren de jongeren in alternerende trajecten veel mogelijkheden bieden om te leren en zich voor te bereiden op hun toekomstige beroep. Die mogelijkheden botsen echter al snel op de complexiteit van het Belgische institutionele systeem, aangezien het alternerend leren in elke gemeenschap anders wordt georganiseerd.

19 IDEA, KU Leuven, HIVA, *Interregionale arbeidsmobiliteit voor Brusselse werkzoekenden in de Vlaamse rand rond Brussel*, 6 juni 2023, p. 19.

20 IBEFE Brussel, *op. cit.*, p. 66.

EÉN GEWEST, VEEL SYSTEMEN VOOR ALTERNEREND LEREN

In Brussel kunnen jongeren kiezen tussen verschillende systemen voor alternerend leren: twee voorzieningen aan Franstalige zijde, namelijk de CEFA (*Centres d'éducation et de formation en alternance*) voor het alternerend onderwijs en het efp/sfpme voor de alternerende beroepsopleiding, en één voorziening aan Nederlandstalige zijde, namelijk het duaal leren (secundair onderwijs).

Deze systemen verschillen op allerlei vlakken, met name wat betreft de inschrijvingsvoorwaarden, de erkenningsvoorwaarden van de bedrijven als leerwerkplekken en de opleiding van de 'tuteur-rices'/mentoren²¹. Jongeren die in Brussel alternerend willen leren, kunnen dus kiezen uit meerdere mogelijkheden: een opleiding in het Frans of Nederlands, elk met hun eigen specifieke kenmerken en problemen. Veel problemen komen echter voor bij al deze systemen. Ze zijn vooral gerelateerd aan de specifieke socio-economische situatie van het Brusselse grondgebied.

In de volgende paragrafen worden deze problemen vanuit twee invalshoeken bekeken: enerzijds vanuit het perspectief van de jongeren in systemen voor alternerend leren en anderzijds vanuit het perspectief van de bedrijven die hen aannemen. Daarvoor zal dit advies zich eerst concentreren op de diversiteit van de profielen en trajecten van de jongeren die momenteel alternerend leren, om vervolgens in te gaan op het fenomeen van degradatie (stigmatiserend watervalstelsel) en het negatieve imago van alternerend leren, met name bij de bedrijven. Daarna bespreekt het advies de problemen rond enerzijds de begeleiding van jongeren in bedrijven die fungeren als leerwerkplekken en anderzijds de zoektocht naar een overeenkomst voor alternerend leren. Deze paragraaf zal tot slot eindigen met de uitdagingen in verband met de samenhang en transparantie van de trajecten en de institutionele situatie in Brussel, dat zich tussen de twee taalgemeenschappen bevindt.

Al deze punten zullen zoveel mogelijk tegelijkertijd voor het Franstalige en het Nederlandstalige systeem worden behandeld. Een bepaalde problematiek die eigen is aan een van beide systemen, zal afzonderlijk worden besproken.

21 De hervorming van de schoolkalender in de Franse Gemeenschap (Fédération Wallonie-Bruxelles) heeft gezorgd voor een verschuiving tegenover de vakanties in Vlaanderen, waardoor stageperiodes in bedrijven moeilijker te organiseren zijn.
Zie de vergelijkende tabel

4.1. DIVERSITEIT VAN DE PROFIELEN EN TRAJECTEN VAN DE JONGEREN IN ALTERNEREND LEREN

Jonge Brusselaars die kiezen voor of overstappen naar alternerend leren zijn vaak jongeren die hun draai niet kunnen vinden in het voltijds onderwijs²². Alternerend leren kan dan een alternatief bieden om succes te boeken en degelijk werk te vinden. Allerlei factoren maken deze jongeren vaak echter kwetsbaarder in de schoolomgeving en op de arbeidsmarkt²³, zoals hun socio-economische situatie, leeftijd, sociale afkomst, schoolcarrière ... Binnen de diverse groep jongeren die kozen voor of werden doorgestuurd²⁴ naar alternerende opleidingen (efp), alternerend onderwijs (CEFA) of duaal leren, zijn enkele groepen met nog specifiekere kenmerken te onderscheiden²⁵: niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) en, aan de Nederlandstalige kant, de nieuwkomers en jongeren uit het buitengewoon onderwijs.

a. De socio-economische situatie van jongeren in alternerend leren

Brussel is een van de Belgische steden met de grootste sociale ongelijkheid en armoede²⁶. De meeste Brusselse leerlingen komen over het algemeen uit gezinnen die bijzonder kansarm zijn in vergelijking met andere Belgische gezinnen²⁷. De socio-economische achtergrond van de gezinnen heeft echter een grote invloed op het schooltraject van jongeren. Sociale en economische ongelijkheden komen al van bij het begin van de schoolcarrière tot uiting en worden alleen maar groter tijdens de schoolplichtige jaren²⁸. Deze ongelijkheden worden heel sterk weerspiegeld in de onderwijsvormen waarnaar de leerlingen gaan of worden gestuurd. Het socio-economische indexcijfer van leerlingen die zijn ingeschreven in het alternerend onderwijs is bijvoorbeeld een van de laagste in het regulier (Franstalig) secundair onderwijs²⁹.

Heel vaak gaat de socio-economische situatie van een leerling ook gepaard met psychisch-economisch-medisch-sociale problemen (PEMS)³⁰ en/of frequenter schoolverzuim en zelfs vroegtijdig schoolverlaten³¹. Ondanks de vele initiatieven om vroegtijdig schoolverlaten te

22 Koning Boudewijnstichting, *Van negatief imago naar positieve keuze en minder schooluitval: Een verkenningsoefening naar arbeidsmarktgerichte STEM-opleidingen*, 2025, 55 p., W. DE CORT, D. VERHAEST & K. DE WITTE, "Wie kiest voor duaal leren?" *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 32(1), 2022, p. 185-192.

23 Zie 3. Socio-economische context in Brussel.

24 Ze worden doorgestuurd door onder andere instanties voor studiekeuzebegeleiding en leerkrachten. Zo'n doorverwijzing gebeurt nog steeds veel te vaak op basis van de schoolresultaten (zie 4.2. Stigmatiserende opleidingsvorm)

25 Rekenhof, *Voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten: Leerlingenbegeleiding in het beroepssecundair onderwijs*, april 2021, 90 p.

26 Vivalis.brussels, *Welzijnsbarometer 2023*, maart 2024, 164 p.

27 IBEFE Brussel, *op.cit.*, p. 25.

Bruzz, Kansarmoede in het onderwijs stijgt (1/09/2025) <https://www.bruzz.be/actua/analyse/kansarmoede-onderwijs-stijgt-grote-verschillen-tussen-scholen-en-gemeenten-2025-09-01>

28 Fédération Wallonie-Bruxelles Onderwijs, *Les indicateurs de l'enseignement 2024*, 24 april 2025, p. 21.

29 *Idem.*

30 Rekenhof, *op.cit.*

31 IBEFE Brussel, *op.cit.*, p. 26.

voorkomen/ bestrijden³² zijn jongeren in het alternerend leren bijzonder vatbaar voor deze verschijnselen. In 2023-2024 kampte 50% van de jongeren die waren ingeschreven voor een alternerende opleiding aan het efp met problemen door schoolverzuim³³. Schoolverzuim is vaak echter een symptoom van andere problemen, waaronder een PEMS-/medische problematiek, een moeilijke gezinssituatie, socio-economische onzekerheid, pesterijen ... Deze problemen kwamen in 2023-2024 voor bij 21% van de jongeren die een alternerende opleiding volgden³⁴.

b. Nieuwkomers en anderstalige NBMV ³⁵

In het Nederlandstalige schoolsysteem starten nieuwkomers in het OKAN-onderwijs (Onthaalonderwijs voor Anderstalige Nieuwkomers)³⁶. Veel leerlingen gaan vervolgens van het OKAN-onderwijs naar duaal leren. Deze leerlingen hebben extra ondersteuning nodig om die overgang succesvol te laten verlopen. Leerlingen in deze doelgroep moeten vaak hun tweede jaar overdoen omdat ze meer moeite hebben om over te gaan naar het derde jaar. Ze beschikken doorgaans wel over de beroepscompetenties, maar zakken voor de algemene vakken door factoren zoals de taal. Daardoor moeten de leerlingen hun jaar overdoen en krijgen ze geen toegang tot de beroepscompetenties die aan het einde van het derde leerjaar worden aangeleerd. Volgens deze leerlingen is het Nederlandstalige schoolsysteem onvoldoende flexibel om hen ongeacht hun resultaten voor de algemene vakken toch een diploma te laten behalen voor hun technische vaardigheden. Deze zeer diverse groep met specifieke behoeften heeft dus extra ondersteuning en expertise nodig om hen goed te begeleiden en te sturen.

In de Fédération Wallonie-Bruxelles is binnen de onderwijsinstellingen een begeleidende structuur – de DASPA-klassen³⁷ – voorzien om nieuwkomers en als nieuwkomers beschouwde leerlingen op te vangen, naar school te laten gaan en te integreren in het regulier secundair onderwijs. In 2022-2023 waren 1326 leerlingen ingeschreven in DASPA in het Franstalig onderwijs in Brussel³⁸, tegenover 3963 leerlingen in DASPA in de hele Fédération Wallonie-Bruxelles³⁹. Dat betekent dat een derde van de leerlingen in DASPA les volgt in het Brussels Gewest. Ter vergelijking: in 2022-2023 ging 76,9% van alle leerlingen in het regulier secundair onderwijs naar een school in het Waals Gewest en 23% was ingeschreven in een school in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁴⁰.

32 De Dienst Scholen, de diensten voor schoolinschakeling, de projecten JEEPbxl en JUMP met de steun van bepaalde werkwinkels ...

33 efp/sfpme, *Pôle DORA, rapport 2023-2024*, p. 28.

34 *Ibidem*, p. 31.

35 NBMV is de afkorting van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

36 Departement Werk en Sociale Economie, *op.cit.*

37 DASPA is de afkorting van 'Dispositif d'accueil et de scolarisation des élèves primo-arrivants' (onthaalklassen voor nieuwkomers). Surf voor meer informatie over deze voorziening naar [Enseignement.be](https://www.enseignement.be).

38 Gecertificeerde onderwijsgegevens.

39 Fédération Wallonie-Bruxelles Onderwijs, *op.cit.*, p. 40.

40 *Ibidem*, p. 18.

De begeleiding in dit systeem is bedoeld als overgangsfase, maar er zijn momenteel geen gegevens beschikbaar over het aantal van die nieuwkomers dat vervolgens doorstroomt naar alternerend leren. De bepalingen van artikel 7 van het koninklijk besluit van 2 september 2018⁴¹ voorzien echter wel dat een jonge nieuwkomer een overeenkomst voor alternerend leren of leerovereenkomst kan sluiten (in een CEFA of bij het efp) – en dus mag werken – op voorwaarde dat hij of zij vóór de leeftijd van 18 jaar als leerling in dienst wordt genomen.

Bovendien staan in de eerste plaats de Brusselse CEFA in voor het onthaal van NBMV-leerlingen. Dat onthaal brengt door de specifieke kenmerken en behoeften van deze leerlingen extra werk met zich mee. Zodra hun situatie echter stabiel is, worden deze leerlingen soms naar andere scholen in Wallonië gestuurd⁴².

c. Jongeren in het buitengewoon secundair onderwijs

Momenteel is het in zowel het Nederlandstalige als het Franstalige onderwijs mogelijk om in het buitengewoon onderwijs een alternerend traject te volgen. Alternerend leren kan jongeren in het buitengewoon onderwijs ook echt enorm veel mogelijkheden bieden om te leren, zich te ontplooiën en zelfstandiger te worden. In het huidige Nederlandstalige systeem ronden in het buitengewoon onderwijs echter alleen de jongeren met de beste schoolresultaten dit traject met succes af⁴³. Voor hen zijn de resultaten van hun opleiding in duaal leren vaak zeer positief en zij vinden deze leervorm duidelijk doeltreffend. Zo gaan veel leerlingen na hun opleiding werken bij de werkgever waar ze stage hebben gelopen. Daarnaast hebben deze leerlingen aanzienlijk meer kansen op de arbeidsmarkt⁴⁴.

In het buitengewoon onderwijs verloopt het duaal leren een beetje anders dan in het regulier onderwijs. Zo kent het duaal leren in het buitengewoon onderwijs bijvoorbeeld geen aanloopfase. Daardoor krijgen scholen in het buitengewoon onderwijs onvoldoende ondersteuning van de OAL-partners (Ondersteuning Alternerend Leren). Scholen moeten dus creatief zijn om jongeren zo goed mogelijk voor te bereiden op hun duaal traject.

Aangezien leerlingen in het buitengewoon onderwijs hoe dan ook al meer begeleiding op maat krijgen dan leerlingen in het regulier onderwijs, kunnen leerkrachten hun vaardigheden nauwkeuriger evalueren. Daardoor kunnen zij vanaf het begin in overleg met de werkgever de capaciteiten en beperkingen van elke leerling optimaal inschatten en sneller reageren als zich tijdens het duale traject problemen voordoen. De leerlingen lopen ook vaker een voorbereidende stage zodat het duaal leren zeker een succesverhaal wordt.

41 Koninklijk besluit houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, Belgisch Staatsblad, 2 september 2018.

42 IBEFE Brussel en Brupartners, *op.cit.*, p. 11.

43 Tracé Brussel vzw, Gesprekken met scholen in het kader van project werkplekleren Tracé Brussel vzw (2025), Buitengewoon duaal, evenement voor duaal leren in het buitengewoon onderwijs (11/03/2025)

44 VDAB, *Schoolverlatersrapport editie 2025*, 2025, 78 p.

Deze aanpak toont aan dat duaal leren mits wat extra ondersteuning een zeer doeltreffend parcours kan zijn voor leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Er is nood aan meer omkadering en ondersteuning om zoveel mogelijk leerlingen de kans te geven om een duaal traject te volgen. Bovendien kan de steun van een externe partner (OAL) de hoge werkdruk van leerkrachten en trajectbegeleiders verlagen⁴⁵.

Aan Franstalige zijde stromen maar weinig jongeren uit het buitengewoon secundair onderwijs door. In een CEFA worden bijvoorbeeld gemiddeld 4-5 jongeren per jaar verwelkomd, voornamelijk in de richtingen die onder artikel 45⁴⁶ worden georganiseerd. Zij kunnen pas starten na gunstig advies van de CPMS⁴⁷. Wanneer ze worden toegelaten, worden speciale maatregelen getroffen om aan hun specifieke behoeften te voldoen en hen het alternerende traject in optimale omstandigheden te laten afronden⁴⁸.

d. Leeftijd en geslacht van jongeren in alternerend leren

In 2024 waren de jongeren die waren ingeschreven voor alternerend onderwijs (CEFA) vooral jongens (67,7%). Jongeren van 17 jaar (meisjes en jongens samen) vormden de grootste groep. Bij de jongens was echter meer dan 10% en bij de meisjes ongeveer 5% ouder dan 20 jaar. De grote vertegenwoordiging (46%) van meerderjarigen – die nochtans niet langer schoolplichtig zijn – is waarschijnlijk te verklaren door de leerachterstand bij sommige van deze jongeren⁴⁹.

Als we nog eens kijken naar het geslacht, dan vormden in de alternerende opleidingen (efp) opnieuw de jongens de meerderheid (74%) in 2024. Bij een indeling volgens leeftijd waren de minderjarigen met 73% de grootste groep in de alternerende opleidingen⁵⁰. Dezelfde trends zien we bij het duaal leren. 70% van de ingeschreven jongeren in 2024 waren jongens. Ook de groep minderjarigen wordt elk jaar groter. In 2024 waren 70% van de ingeschreven jongeren in het duaal leren minderjarig⁵¹.

Aan Nederlandstalige kant ligt de leeftijd van jongeren in duaal leren de afgelopen jaren steeds lager. Dit brengt een heleboel moeilijkheden met zich mee, vooral op het vlak van de gedragsvaardigheden die in een professionele context worden verwacht. Sommige jongeren van 15 of 16 jaar hebben namelijk nog niet de professionele maturiteit die werkgevers vereisen. De arbeidsmarkt en de verwachtingen die daar bestaan, zijn soms nog erg vreemd voor hen, waardoor ze meer begeleiding en advies nodig hebben. Jongeren weten vaak ook nog niet goed wat hun professionele ambities zijn of kunnen nog geen concreet carrièreplan uitwerken. Al die factoren zijn echter noodzakelijk om hun overeenkomst van alternerende opleiding te laten slagen⁵².

45 Interviews Buso-scholen in Brussel die duaal leren aanbieden vanuit Tracé Brussel vzw (2025), input vanuit het Vlaanderen-breed netwerkevenement 'buitengewoon duaal' 11/03/2025.

46 Verwijst naar het onderwijs zoals bedoeld in artikel 45 van het « Décret définissant les missions prioritaires de l'enseignement fondamental et de l'enseignement secondaire et organisant les structures propres à les atteindre », Moniteur Belge, 24 juillet 1997.

47 Psycho-medisch-sociale centra

48 Gesprekken met de voorzitter van de regionale raad 'Conseil zonal de l'enseignement secondaire en alternance', 16 oktober 2025.

49 Fédération Wallonie-Bruxelles Onderwijs, *op.cit.*, p. 42.

50 efp, *Rapport d'activité 2024, 2025*, p. 13.

51 Departement Werk en Sociale Economie, *op.cit.*

52 *Idem.*

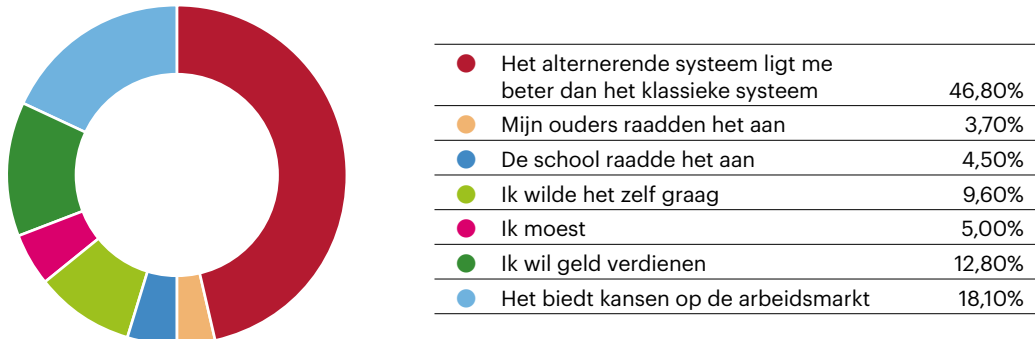
e. Studiekeuze en heroriëntering

Eerder werd al vermeld dat alternerend leren een goed alternatief vormt voor een klassiek leertraject. De keuze voor alternerend leren gebeurt echter niet altijd actief en bewust. Soms is het een vanzelfsprekende keuze of een optie die *sterk wordt aangeraden* door anderen (zie punt 4.2.). Verkeerde studiekeuzes kunnen bovendien vaak leiden tot schoolverzuim bij jongeren, een verhoogd risico op vroegtijdig schoolverlaten en contractbreuk, zoals vastgesteld door de Pôle D.O.R.A. van het efp⁵³.

Maar de profielen van de jongeren die kiezen voor alternerend leren zijn heel divers, net als hun motivatie. Het hoogste opleidingsniveau bij aanvang van een alternerende opleiding aan het efp illustreert bijvoorbeeld de diversiteit van de onderwijstrajecten. In 2024-2025 had 34% van de ingeschreven leerlingen een diploma lager onderwijs (CEB), 38% een diploma van de eerste graad secundair onderwijs (CE1D), 8% een diploma van de tweede graad secundair onderwijs (CE2D), 2,3% een diploma hoger secundair onderwijs (CESS) en 13,5% zelfs geen diploma⁵⁴.

Naast het opleidingsniveau is ook de motivatie van de jongeren een goede indicator voor de diversiteit van de profielen die in deze opleidingen zitten. Volgens de enquête rond alternerend leren die in maart 2021 door IBEFE van Brussel werd uitgevoerd, zijn dit voor jongeren de belangrijkste redenen om een alternerend traject te volgen:

Wat is de voornaamste reden van uw keuze voor alternerend leren?

“Wat is de voornaamste reden van uw keuze voor alternerend leren?”, IBEFE, Enquête alternerend leren BHG, p. 9

Aan Nederlandstalige kant zijn de vergoedingen in het kader van de overeenkomst van alternerende opleiding evenals de rol van de trajectbegeleider voor jongeren belangrijke redenen om te kiezen voor duaal leren. Uit een onderzoek van het Steunpunt Werk (2021) blijkt dat 42% van de jongeren meer belang hecht aan de mening van de klastitularis dan aan het type opleiding. Bovendien heeft de mening van de klastitularis nog meer invloed in de kwalificerende opleidingen. Twee categorieën van jongeren – jongens en leerlingen met goede schoolresultaten – kiezen trouwens vaker voor duale opleidingen⁵⁵. Ter herinnering: de kans is relatief groot dat jongeren die een duaal traject volgen zich bevinden in een onzekere socio-economische situatie. Aangezien een duaal traject door de ondertekening

53 efp/sfpme, op. cit., p. 33.

54 Gezamenlijke werkgroep ‘alternance/duaal leren’ van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

55 W. DE CORT, D. VERHAEST & K. DE WITTE, op.cit.

van een overeenkomst van alternerende opleiding gepaard gaat met een vergoeding, vrezen sommige gezinnen die al in een kwetsbare economische situatie verkeren misschien dat ze de financiële steun van het OCMW zullen verliezen. Bij het duaal leren kan de uiteindelijke keuze voor het al dan niet volgen van een duaal traject worden beïnvloed wanneer de gezinnen (kinderen en ouders) en soms ook de consultants niet goed weten welke impact een (gedeeltelijk betaalde) duale opleiding zal hebben op de sociale rechten⁵⁶.

Vlaanderen, Brussel en Wallonië hebben allemaal een andere regelgeving voor kinderbijslag. Aan Nederlandstalige kant is momenteel geen duidelijke en gecentraliseerde informatie beschikbaar, maar aan Franstalige kant heeft het efp in 2016 Infor Jeunes⁵⁷ gelanceerd om in de eerste plaats de jongeren te informeren over uiteenlopende onderwerpen, zoals hun sociale rechten. Ondanks deze dienst zijn de actoren van het alternerend leren het erover eens dat deze materie door haar gewestelijke karakter erg complex blijft en dat duidelijk en begrijpelijk communiceren moeilijk is⁵⁸.

Het feit dat de opleidingen/studierichtingen van de vele opleidingsverstrekkers zoveel verschillende benamingen hebben, is volgens de leden van de werkgroep⁵⁹ een van de factoren die een succesvolle studiekeuze in de weg staan. Elke instelling of organisatie gebruikt een eigen benaming met het oog op marketing en aantrekkelijkheid. Door die wirwar van benamingen kunnen jongeren zich wat verloren voelen en weten ze niet goed wat de opleidingen inhoudelijk te bieden hebben of wat hun directe link is met het beroep of de beroepen. Daardoor maken ze soms niet de juiste studiekeuze.

56 Gesprekken met scholen binnen het project werkpleklernen van Tracé Brussel vzw (2025).

57 Infor Jeunes is een dienst die jongeren informeert over allerlei aspecten zoals onderwijs en opleidingen, jongerenrechten, werk en werkloosheid, burgerschap, huisvesting, gezondheid, internationale mobiliteit, cultuur ...

58 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

59 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 2 december 2024.

4.2. STIGMATISERENDE OPLEIDINGSVORM/ NEGATIEVE KIJK OP ALTERNEREND LEREN

Het rapport van APE bevestigt dat alternerend leren nog steeds wordt gezien als een stigmatiserende opleidingsvorm. Het stelt zelfs dat “opleidingsvormen met alternerend leren ongewild zijn uitgegroeid tot de meest stigmatiserende opleidingsvormen van allemaal in een stelsel waarin een hiërarchie van onderwijstrajecten zich vertaalt in heroriënteringen volgens een watervalstelsel (...)”⁶⁰. Dezelfde vaststelling deed ook BANSPA bij het Nederlandstalige onderwijs.

Zowel Franstalige als Nederlandstalige politici leveren al jaren inspanningen om het alternerend leren te promoten als een uitstekende opleidingsvorm. Toch wordt het nog steeds grotendeels gezien en in stand gehouden als een stigmatiserend watervalstelsel⁶¹. In de Fédération Wallonie-Bruxelles rondt meer dan 70% van de leerlingen in het algemeen onderwijs hun traject af zonder leerachterstand. In het beroepsonderwijs is dat slechts 13,7%⁶². Uit het kadaster van trajecten tijdens en na opleidingen blijkt dat een leerling meer kans heeft om naar het kwalificerend onderwijs over te stappen of ernaar te worden doorverwezen naarmate de leerachterstand groter is⁶³. Veel leerlingen verlaten bovendien het algemeen onderwijs en belanden in het kwalificerend onderwijs ‘door mislukking’⁶⁴. In het Nederlandstalige onderwijs beëindigt 91% van de leerlingen die een traject richting hoger onderwijs volgen de studies zonder leerachterstand. Bij de leerlingen in het kwalificerend onderwijs gaat het om 47%. De andere 53% heeft vaker twee jaar of meer leerachterstand dan in andere vormen van secundair onderwijs⁶⁵.

De studiekeuzes zijn namelijk zelden het resultaat van een duidelijk en gestructureerd informatieproces waarin de concrete toekomstperspectieven en kansen van de verschillende opleidingen worden belicht⁶⁶. Er bestaan weliswaar allerlei initiatieven om te helpen bij de studiekeuze, maar die zijn helaas onvoldoende gecoördineerd en gecentraliseerd. Daardoor hebben ze niet alleen minder impact, maar leiden ze ook tot versnippering van de middelen⁶⁷.

60 Agir pour l’enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l’enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l’alternance*, samenvatting, december 2022, p. 11.

61 Communautaire beleidsverklaring, *Avoir le courage de changer pour que l’avenir s’éclaire*, 11 juli 2024, legislatuur 2024-2029, p. 23.

62 Fédération Wallonie-Bruxelles, Waals Gewest en IWEPS, *De l’enseignement secondaire vers l’enseignement supérieur en Fédération Wallonie-Bruxelles - Analyse des transitions à partir du Cadastre des Parcours Educatifs et Post-éducatifs*, mei 2023, p. 19.

63 *Idem*

64 F. BALUTEAU, V. DUPRIEZ, M. VERHOEVEN, *Entre tronc commun et filières, quelle école moyenne. Étude comparative*. Éditions Academia, 2018, p. 240

65 Schoolse Vorderingen 2025 overzicht opgemaakt door Statistiek Vlaanderen <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/schoolse-vorderingen>

66 Agir pour l’enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l’enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l’alternance - 2a./2b. Promotion et image des métiers et formations et Orientation vers la formation*, december 2022, p. 7.

67 Permanente werkgroep van IBEFE voor alternerend leren, 2 december 2024.

Naar aanleiding van deze situatie voorziet het *'Pacte pour un enseignement d'excellence'* voor uitmuntend onderwijs aan Franstalige zijde de invoering van een gemeenschappelijk basisprogramma. Dat moet vanzelfsprekende studiekeuzes beperken en kwalificerende trajecten aantrekkelijker maken. Het is de bedoeling dat de keuzes zowel voor de leerlingen als voor de gezinnen positiever zijn en beter geïnformeerd gebeuren⁶⁸.

In andere Europese landen heeft alternerend leren nochtans al zijn nut bewezen. In Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk is het een waardevol en efficiënt systeem dat leidt tot betere kwalificaties, langdurige inschakeling op de arbeidsmarkt en meer variatie in de trajecten⁶⁹. In België daarentegen lukt het maar niet om het alternerend leren zo efficiënt te laten werken, vooral door het complexe institutionele kader. De betrokkenheid van allerlei actoren met verschillende bevoegdheden (voltijds onderwijs, volwassenenonderwijs, beroepsopleiding vanuit verschillende hoeken) maakt het systeem complex⁷⁰.

Die negatieve reputatie kan ook worden verklaard door een gebrek aan informatie over de concrete kansen en meer bepaald de ruime waaier aan diploma's die alternerende trajecten bieden⁷¹. In het Franstalig alternerend onderwijs kunnen leerlingen bij de CEFA, afhankelijk van de onderwijsvorm (specialisatie in het kwalificerend of beroepsonderwijs) en de gevolgde studierichting een *'Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur'* (CESS, diploma hoger secundair onderwijs), een *'Certificat de Qualification'* (CQ, kwalificatiegetuigschrift) of een *'Certificat d'études de sixième année de l'enseignement secondaire professionnel'* (CE6P, getuigschrift na het zesde jaar beroepsonderwijs) behalen⁷².

Na een opleiding aan het efp kunnen jongeren dan weer een *'Certificat d'Apprentissage'* (getuigschrift van het alternerend onderwijs), een *'Certificat de Compétences Acquis en Formation'* (CeCAF, opleidingscertificaat) of in sommige gevallen een *'Certificat de Qualification'* (CQ) behalen⁷³.

Aan Nederlandstalige zijde kunnen jongeren na afloop van het duaal leren een diploma secundair onderwijs en/of beroepskwalificaties behalen⁷⁴.

Daarnaast weten gezinnen en werkgevers nog steeds amper wat alternerend leren is en wat het te bieden heeft⁷⁵. Hetzelfde geldt voor een deel van het onderwijzend personeel, dat door onbewuste discriminerende vooroordelen en/of stigmatisering van een deel van de leerlingen bijna systematisch jongeren doorstuurt naar het kwalificerende onderwijs en

68 Communautaire beleidsverklaring van MR en Les Engagés, *op.cit.*, p. 22. Na de uitwerking van dit advies heeft de regering van de FWB beslist om in het derde middelbaar opnieuw 8 uur keuzevakken in te voeren. Bron: RTBF Actus, *Adaptation du tronc commun : 'On revient à une école du tri' dénonce un artisan du Pacte d'excellence*, 8 oktober 2025.

69 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Ibidem*, p. 8.

70 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 2d. Evaluation, validation et certification des acquis*, december 2022, p. 10.

71 *Idem*

72 Bijlage, vergelijkende tabel

73 *Idem*

74 Duaal leren in het secundair onderwijs pagina van de Vlaamse Overheid, <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/een-onderwijsinstelling-of-opleiding-kiezen/op-zoek-naar-een-school-of-studierichting-gewoon-secundair-onderwijs/duaal-leren-in-het-secundair-onderwijs#wat-kan-je-behalen>

75 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, samenvatting, *op. cit.*, p. 12.

vervolgens het alternerend leren⁷⁶. De mechanismen van dit watervalstelsel die voorafgaan aan de doorverwijzing naar het kwalificerend onderwijs verklaren waarom vooral jonge mannen van niet-Europese afkomst uit kansarme milieus in dit onderwijs terechtkomen⁷⁷. Die gebrekkige kennis draagt bij tot het negatieve imago van het alternerend leren en remt de ontwikkeling ervan⁷⁸. Er worden overigens wel initiatieven genomen om te sensibiliseren, zoals het project SENSI van de Waalse kamer voor kwalificerend onderwijs dat de vooroordelen van toekomstige leerkrachten ten aanzien van het kwalificerend onderwijs en dus ook het daartoe behorende alternerend leren wil wegnemen. Voor het schooljaar 2025-2026 wordt deze sensibiliseringsactie ook uitgebreid naar leerkrachten die ook al daadwerkelijk voor de klas staan⁷⁹.

Bij de Franstalige werkgevers beperken allerlei obstakels⁸⁰ de toegang tot alternerende trajecten. Zo vormt onder meer het gebrek aan voorbereiding van jongeren in alternerend leren een enorme belemmering. Ze hebben vaak moeite met school en vinden het lastig om zelfstandig te werken in een professionele omgeving. Deze vaststellingen moeten echter worden genuanceerd, omdat niet alle werkgevers in alle sectoren even actief zijn in het systeem voor alternerend leren⁸¹. Tot slot neemt de terughoudendheid nog toe door het risico dat jongeren al tijdens de opleiding afhaken, terwijl ze pas vanaf het tweede of derde jaar echt worden ingezet in de bedrijven⁸².

Aan Nederlandstalige kant zien de actoren op het terrein soortgelijke belemmeringen. Duaal leren wordt er soms gezien als een last, een inspanning die niet meteen iets oplevert. Er wordt veel van de jongeren verwacht: al vanaf de eerste dag worden ze beschouwd als volwaardige werknem(st)ers, waardoor er weinig ruimte is om fouten te maken of geleidelijk meer bij te leren. Bovendien krijgen bedrijven niet de pedagogische ondersteuning die ze nodig hebben om de jongeren goed op te leiden op de werkplek. Zoals eerder vermeld, zijn de meeste Brusselse bedrijven kleine ondernemingen⁸³. Vaak hebben ze niet de middelen of tijd om zich bezig te houden met een jongere in een duaal traject. Door die beperkte bewegingsvrijheid en ondersteuning komen vooral jongeren met een kwetsbaar profiel in een onzekere situatie terecht, terwijl zij net een betere omkadering en een geruststellende omgeving nodig hebben om te leren⁸⁴.

76 Fapeo, *Du racisme à l'école au racisme dans l'enseignement*, nr. 3, 2021, 49 p.

77 M. VERHOEVEN (UCL) over het verband tussen ongelijkheid en een migratieachtergrond in de schoolsystemen. J. DANHIER (ULB) over de kwestie van discriminatie in het secundair onderwijs in Franstalig België. Zie de samenvatting van IBEFE Brussel naar aanleiding van de conferentie «*Entre logiques institutionnelles et familiales : les inégalités sociales à l'école*» van maart 2025.

78 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *2d.*, op.cit., p. 16.

79 Project SENSI Pro

80 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1b. Employeurs, secteurs et partenaires sociaux*, december 2022, p. 26.

81 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025. Haartooi en boekhouding worden als voorbeelden gegeven van sectoren waar alternerende opleidingen traditioneel al heel lang ingeburgerd zijn.

82 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1b.*, op.cit., p. 26.

83 Zie 3. Socio-economische context in Brussel

84 Interviews bedrijven in kader van project werkplekleren van Tracé Brussel vzw (2025), D. VERHAEST, K. DE WITTE, "Voorbij de aanloopfase van duaal leren". *Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen*, KU Leuven, 2025.

In hun gezamenlijk advies⁸⁵ stelden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners ook vragen bij het voortdurende gebruik van termen als 'degradatie' en 'traject van uitmuntendheid' om te verwijzen naar het alternerend leren. Dergelijk taalgebruik zorgt er allesbehalve voor dat het als een volwaardige opleidingsvorm wordt erkend. Deze simplistische beschrijvingen houden stigmatiserende voorstellingen in stand, die de diversiteit van de profielen en trajecten of de motivatie van de jongeren die zich hiervoor inzetten helemaal niet weerspiegelen. De leden van BANSPA stellen vast dat deze simplistische termen ook vaak worden gebruikt om te verwijzen naar het duaal leren.

Toch zijn er ondanks de complexe context en het negatieve imago van het alternerend leren ook positieve elementen. Zo noteert het efp sinds 2022-2023 een stijging van het aantal inschrijvingen, wat wijst op een hernieuwde belangstelling voor het alternerend leren: het aantal inschrijvingen neemt opnieuw toe en daarmee komt een einde aan de dalende trend die tot dan toe werd waargenomen⁸⁶. Deze evolutie staat dus in schril contrast met de voortdurende daling van het aantal inschrijvingen in alternerende studierichtingen sinds 2019. De vijf Brusselse CEFA's, die voor het hele schooljaar 2024-2025⁸⁷ nog 1234 leerlingen telden, hadden op 18 september van dit schooljaar al 1140 inschrijvingen en dat wijst op een positieve en gestage evolutie van het aantal leerlingen sinds het einde van de pandemie.

Ook aan Nederlandstalige kant evolueert de situatie positief. BANSPA meldt een voortdurende toename van het aantal leerlingen dat in het systeem van duaal leren in Brussel ingeschreven is, namelijk van 479 in 2023-2024 tot 641 in 2024-2025. Tegelijkertijd telt het oude systeem (leren en werken) nog maar 50 leerlingen⁸⁸.

85 IBEFE en Brupartners, *op.cit.*, p. 12.

86 efp, *op.cit.*, p. 15.

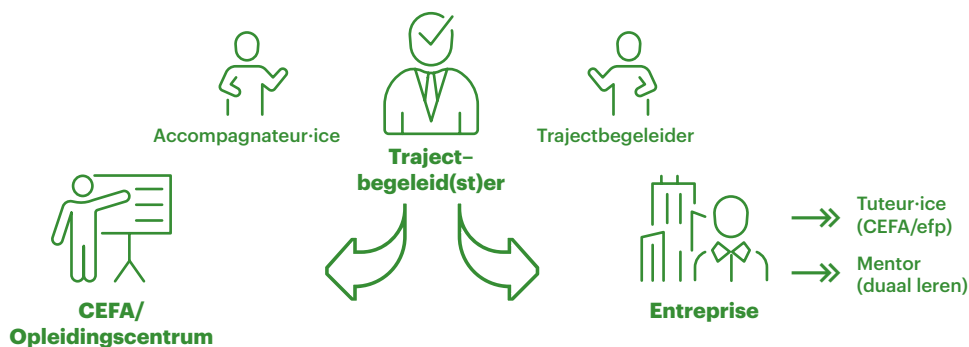
87 Gegevens die op 29 september 2025 zijn doorgegeven door de vertegenwoordigers van de CEFA. Dit cijfer van 1234 leerlingen houdt geen rekening met herinschrijvingen na 15 januari.

88 Cijfers van 1 oktober 2023 en 1 oktober 2024 van het Regionaal Overlegforum (ROF) Duaal Leren op 10 oktober 2023 en 29 november 2024.

4.3. BEGELEIDING

De begeleiding binnen de systemen voor alternerend leren is in elke gemeenschap en bij elke opleidingsverstrekker anders. Deze verschillen hebben zowel betrekking op de trajectbegeleid(st)ers als op de voorwaarden voor de goedkeuring van de bedrijven als leerwerkplekken (erkenningen).

Overzicht van de belangrijkste actoren binnen het alternerend leren en het duaal leren

In het Franstalige systeem wordt de begeleiding verzorgd door twee personen: enerzijds de 'tuteur-ice' (mentor) in het bedrijf en anderzijds de 'référént-e' (trajectbegeleid(st)er) bij het efp of de 'accompagnateur-ice' (begeleid(st)er) bij een CEFA⁸⁹.

De 'accompagnateur-ice'⁹⁰ van een CEFA heeft een veelzijdige functie die berust op vijf cruciale pijlers, die evenwel niet expliciet zijn beschreven in het decreet van 3 juli 1991⁹¹: stages of contracten zoeken en opvolgen, nauwe contacten onderhouden met de socio-economische wereld, initiatieven lanceren die de sociale en culturele ontwikkeling van jongeren bevorderen, en regelmatig samenwerken met het PMS-centrum. Naast die pedagogische en relationele aspecten zijn er ook nog allerlei administratieve taken: erkenningen van bedrijven en 'tuteur-ices' beheren, overleggen met de sectorcoach indien nodig, contracten en opleidingsplannen bespreken en formaliseren, gegevens invoeren in OPLA⁹², bezoekverslagen opstellen (voor het onderwijsteam, de klassenraden of de jury's), en natuurlijk ook nog helpen bij de procedures met betrekking tot gewestelijke premies. Voor deze taken moet dus voortdurend een evenwicht worden gezocht tussen de focus op educatieve begeleiding, de samenwerking met externe actoren en een strikt administratief beheer zodat de kwaliteit en samenhang van de alternerende trajecten gewaarborgd blijven. Een 'accompagnateur-ice' kan afhankelijk van het CEFA bijvoorbeeld maximaal 40 jongeren begeleiden⁹³.

89 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1a. Apprenants*, december 2022, pp. 97-103.

90 Informatie die op 29 september 2025 is meegedeeld door de vertegenwoordigers van de CEFA.

91 Decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend secundair onderwijs, BS, 24 september 1991.

92 OPLA = *Outil de Partage pour l'Alternance* (toepassing die wordt beheerd door de Fédération Wallonie-Bruxelles). Ze dient vooral om de overeenkomsten voor alternerend leren in te voeren en te monitoren (leerovereenkomsten, stagecontracten, opleidingscontracten ...), de leerplannen te centraliseren, de administratieve link tussen de CEFA, bedrijven, 'tuteur-ices' en overheden te waarborgen, en de follow-up van de jongeren te vergemakkelijken (traject, bezoeken, verslagen, gewestelijke premies).

93 Gesprekken met de voorzitter van de regionale raad 'Conseil zonal de l'enseignement secondaire en alternance', 16 oktober 2025.

Bij het efp⁹⁴ bieden de 'réfèrent-es' de jongeren begeleiding op maat tijdens hun hele traject. Hun taak bestaat er met name in hen te begeleiden bij hun zoektocht naar een bedrijf dat kan dienstdoen als leerwerkplek en de erkenning ervan goed te keuren, de uitvoering van het opleidingsplan in het bedrijf op te volgen en de jongeren te ondersteunen bij hun keuzes en eventuele moeilijkheden. Ze nemen ook deel aan de klassenraden en zorgen er mee voor dat de samenwerking met de bedrijven waardevol blijft. Voor een goed evenwicht tussen opleiding en beroepspraktijk worden ze bijgestaan door een multidisciplinair team binnen het centrum efp, bestaande uit vakspecialisten, studiekeuzebegeleiders en begeleid(st)ers voor integratie op de arbeidsmarkt.

Aan de Nederlandstalige kant wordt de begeleiding van jongeren in het duaal leren verzorgd door een trajectbegeleider⁹⁵ op school en een mentor op de werkplek. De trajectbegeleider helpt de jongere bij diens zoektocht naar een overeenkomst van alternerende opleiding en houdt contact met de mentor op de werkplek. De mentoren en trajectbegeleiders stellen samen een opleidingsplan op voor de jongere. In dat plan wordt vastgelegd wat de jongere op diens leerwerkplek moet leren en welke vaardigheden die op school moet verwerven.

Om een jongere in een alternerende opleiding te kunnen verwelkomen, moet een bedrijf over het algemeen een erkenning verkrijgen die diens status als leerwerkplek bevestigt. In elke gemeenschap gelden andere erkenningsvoorwaarden. In het Nederlandstalige systeem is een erkenning enkel mogelijk als het bedrijf beschikt over een mentor die een specifieke mentoropleiding voor pedagogische begeleiding heeft gevolgd. In het Franstalige systeem geldt die verplichting niet. Er is een aanbod met opleidingen en erkenning van vaardigheden voor de 'tuteur·rices', maar voor de erkenning van het bedrijf als leerwerkplek is het geen vereiste dat zij daarvan gebruikmaken⁹⁶. Binnen het Franstalige systeem geldt voor Brussel een zekere flexibiliteit⁹⁷ wat betreft de erkenningsvoorwaarden: de 'tuteur·rice' moet minstens 25 jaar oud zijn en minstens 5 jaar praktijkervaring hebben in het desbetreffende beroep⁹⁸. Deze criteria zijn ook van toepassing in het Nederlandstalige systeem.

De socio-economische realiteit van jonge Brusselaars is anders dan die van hun Waalse en Vlaamse burens. Bedrijven zijn zich niet altijd bewust van de onzekere situatie van jonge Brusselaars. Ze zijn niet altijd goed voorbereid om hen de juiste begeleiding te bieden⁹⁹.

94 Informatie meegedeeld door het efp/sfpme, 26 september 2025.

95 Het aantal jongeren dat door een trajectbegeleider wordt begeleid, verschilt per school.

96 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

97 In Wallonië kan een 'tuteur·rice' een erkenning krijgen als aan twee voorwaarden wordt voldaan: 1) minstens vijf jaar professionele ervaring kunnen aantonen, en 2) in het bezit zijn van een diploma of getuigschrift na een mentoropleiding (behaald na minstens acht lessen) of van een bewijs van de erkenning van vaardigheden als 'tuteur·rice' of van het bekwaamheidsattest CAP (*Certificat d'aptitude pédagogique*). (Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1b. Employeurs, op. cit.*, p. 69.)

98 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1b. Employeurs, op.cit.*, p. 69.

99 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 18 september 2025.

a. Een optimale ervaring in het bedrijf dankzij de ‘tuteur-rices’/mentoren

In het Franstalige systeem van de FWB vindt 92% van de jongeren in het alternerend leren dat ze voldoende begeleiding krijgen in het bedrijf, wat erop wijst dat hun ervaring over het algemeen positief is¹⁰⁰. Deze bemoedigende vaststelling verbergt echter een aantal hardnekkige tekortkomingen¹⁰¹. Ten eerste geeft 15% van de jongeren aan dat niet echt een duidelijke ‘tuteur-rice’ voor hen werd aangewezen, terwijl dat wel wettelijk verplicht is¹⁰². Bovendien heeft 62% van de ‘tuteur-rices’ geen specifieke mentoropleiding gevolgd, wat vragen oproept over de kwaliteit van de geboden begeleiding¹⁰³. Daarnaast vindt 10% van de jongeren in het alternerend leren dat de taken die hen worden toevertrouwd niet passen bij hun leerproces of te repetitief zijn. Tot slot meldt 9% ook problemen met de omkadering¹⁰⁴.

Ondanks deze vaststellingen pleit de meerderheid van de actoren met wie in het kader van het rapport van APE werd gesproken niet voor strengere voorwaarden om de rol van ‘tuteur-rice’ te mogen vervullen. Zij pleiten eerder voor sterkere begeleiding¹⁰⁵.

Uit feedback uit de praktijk blijkt ook dat de tijd die jongeren in alternerend leren doorbrengen in een bedrijf wel degelijk leerrijk is, mits de taken die hen worden toevertrouwd aansluiten bij de pedagogische doelstellingen¹⁰⁶. Het opleidingsplan¹⁰⁷ wordt doorgaans op de eerste dag aan de ‘tuteur-rice’ uitgelegd bij de ondertekening van de overeenkomst voor alternerend leren. Het feit dat dit plan enkel mondeling wordt gecommuniceerd, kan verklaren waarom er informatie verloren gaat en waarom de kloof tussen de pedagogische doelstellingen en de taken die aan de jongeren worden toevertrouwd zo groot is. Het is dus belangrijk om de ‘tuteur-rices’ beter te informeren en te begeleiden zodat het alternerend leren ook echt een leerrijk proces wordt dat nauw aansluit bij de referentiekaders.

In het Nederlandstalige systeem is de rol van de mentor meer gestructureerd en beter geïntegreerd in een pedagogische aanpak. Deze concrete formalisering is wel een troef. Er blijft echter een specifiek probleem bestaan: bedrijven verwachten vaak dat jongeren in duaal leren zich als volwaardige werkne(e)m(st)ers gedragen, zonder altijd rekening te houden met hun behoefte aan begeleiding of hun professionele maturiteit. Het is vooral voor jongeren in kwetsbare situaties problematisch dat geen rekening wordt gehouden met de educatieve dimensie van duaal leren, en werkgevers zijn niet altijd voorbereid om hen de juiste omkadering te bieden¹⁰⁸.

100 Agir pour l’enseignement (APE) vzw, 1b. Employeurs, *op.cit.*, p. 70.

101 *Ibidem*, p. 71.

102 *Idem*

103 *Idem*

104 *Ibidem*, p. 67.

105 *Ibidem*, p. 74.

106 Gezamenlijke werkgroep ‘alternance/duaal leren’ van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

107 Dit is een centraal referentiedocument waarin wordt uitgestippeld welk traject de tuteur-rice’ in het bedrijf moet volgen. Het opleidingsplan wordt opgesteld door de school.

108 Rekenhof, *op.cit.*

b. Focus op de begeleiding door de trajectbegeleid(st)ers¹⁰⁹

Volgens de enquête ‘*L’alternance dans tous ses états*’ (alternerend leren in al zijn facetten) door de tien IBEFE-afdelingen in maart 2021 vindt 13,3% van de respondenten dat de trajectbegeleid(st)ers in de Fédération Wallonie-Bruxelles onvoldoende omkadering bieden. Bij de Brusselse respondenten loopt dit cijfer zelfs op tot 37,2%. Zij verklaarden met name dat er geen regelmatige ontmoetingen tussen de werkgevers, jongeren en trajectbegeleid(st)ers van CEFA/efp (‘*accompagnateur·rices*’/‘*réfèrent·es*’) plaatsvinden¹¹⁰. 59% van de respondenten vindt bovendien dat er niet genoeg opvolging is¹¹¹.

Deze elementen bevestigen de oorspronkelijke vaststelling alleen maar: de trajectbegeleid(st)ers spelen een centrale rol, maar hun bewegingsruimte is beperkt. In de bedrijven zegt meer dan 43% van de jongeren dat hun trajectbegeleid(st)er minder dan één keer per maand langskomt¹¹². Bij de trajectbegeleid(st)ers vindt ongeveer 44% zelf ook dat ze minstens eenmaal per maand op bezoek moeten komen¹¹³. Deze situatie is vooral te verklaren doordat de trajectbegeleid(st)ers met te weinig zijn en er een zware administratieve last op hun schouders rust¹¹⁴. Die administratieve last wordt verzwaaard doordat de verschillende subsidiërende instanties steeds bewijsstukken vragen en er geen gemeenschappelijk platform bestaat, waardoor dezelfde gegevens driemaal moeten worden ingevoerd¹¹⁵. Door die beperkingen blijft er veel minder tijd over om de jongeren op te volgen en de bedrijven te begeleiden¹¹⁶. Daarnaast zijn nog andere behoeften vastgesteld, bijvoorbeeld dat de ‘*accompagnateur·rices*’ van de CEFA via speciale opleidingen hun kennis van de sectoren zouden moeten verruimen en dat voor die begeleiding meer middelen moeten worden voorzien¹¹⁷.

Zoals reeds vermeld in rubriek 4.1 over het profiel van jongeren in alternerend leren bevindt een groot deel van hen zich in een onzekere socio-economische en misschien ook wel kwetsbare situatie. Die omstandigheden maken begeleiding extra belangrijk, omdat niet alleen het opleidingstraject op zich moet worden gestuurd, maar de jongeren ook ondersteuning moeten krijgen door de vele hinderpalen die ze zowel op persoonlijk als op professioneel vlak ervaren.

109 De trajectbegeleid(st)ers worden bij elke opleidingsverstrekker met een verschillende benaming aangeduid: ‘*accompagnateur·rice*’ bij de CEFA en ‘*délégué·e à la tutelle*’ bij het efp.

110 Gegevens uit de enquête over alternerend leren die in maart 2021 door IBEFE van Brussel werd gehouden bij 34 leerlingen in alternerend leren aan het efp en leerlingen aan CEFA en bij 54 Brusselse bedrijven.

111 IBEFE, «*L’alternance dans tous ses états*» – Enquêteverslag, mei 2022, p. 25.

112 *Ibidem*, p. 24.

113 *Ibidem*, p. 25.

114 *Idem*

115 Gezamenlijke werkgroep ‘*alternance/duaal leren*’ van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

116 *Idem*

117 *Idem*

c. Aanloophase, een Nederlandstalig aanbod

In het Nederlandstalige systeem bestaat een zogenaamde aanloophase, een voorbereidende fase voor jongeren die onvoldoende klaar of gemotiveerd zijn voor de arbeidsmarkt. Aan het begin van het schooljaar wordt tijdens de 'screeningsweken' beoordeeld of een jongere direct kan instromen in een duaal traject of eerst nog deze voorbereidende fase moet doorlopen. Tijdens de aanloophase krijgen jongeren van verschillende externe partners extra begeleiding in het kader van het project Ondersteunend Alternerend Leren (OAL), dat in elke provincie en in het Brussels Gewest loopt.

De vertegenwoordiger van de CEFA, die nog nooit had gehoord van deze Nederlandstalige werkwijze, gaf tijdens de gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA in juni 2025 aan dat er ook binnen hun eigen systeem nood is aan zo'n voorbereidende fase. Deze eensgezindheid onderstreept niet alleen dat de aanloophase zinvol is, maar ook dat er binnen het systeem van de CEFA momenteel niet genoeg middelen zijn om de kwetsbaarste jongeren te ondersteunen voordat ze in het alternerend onderwijs stappen.

In het Brussels Gewest doorloopt meer dan de helft van de jongeren in het Nederlandstalige systeem deze fase voordat ze aan een duaal traject beginnen. Een negatieve screening kan echter zeer ontmoedigend werken, omdat het duaal leren voor deze jongeren nog te vaak de laatste uitweg in hun schoolcarrière is. Er bestaat geen duidelijke oplossing voor wie niet slaagt voor deze evaluatie. In theorie zouden zij moeten terugkeren naar het voltijds onderwijs, maar scholen zijn niet altijd op de hoogte of klaar om hen terug te nemen, wat tot onduidelijkheid leidt die nadelig is voor de betrokkenen¹¹⁸. Deze situatie illustreert nog maar eens het stigmatiserende karakter van duaal leren.

Anderzijds gaan sommige jongeren van het ene Centrum Leren en Werken (CLW) naar het andere, waar ze tevergeefs allerlei screenings ondergaan en telkens middelen worden ingezet voor een heroriëntering die vervolgens weer mislukt. Dit verschijnsel doet het aantal NEET¹¹⁹ in Brussel toenemen en bevordert vroegtijdig schoolverlaten¹²⁰.

118 Regionaal Overlegforum Duaal Leren Brussel 22/05/2025.

119 Categorie van jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen (*not in education, employment or training*)

120 Werkgroep, Centrumraad CLW Stad Brussel 03/06/2025.

d. Nood aan meer begeleiding

Kortom, jonge Brusselaars die aan een alternerend traject beginnen, worden geconfronteerd met allerlei factoren die hun schoolcarrière kunnen belemmeren: een onzekere socio-economische situatie, taalproblemen, geen duidelijk en afgebakend carrièreplan, een stigmatiserend watervalstelsel in het onderwijs, onvoldoende begeleiding ... Om van het alternerende avontuur van deze jongeren een succesverhaal te maken, is bovendien meer begeleiding en omkadering nodig¹²¹. Ook de kwetsbaarste profielen zullen makkelijker kunnen slagen wanneer het voorbeeld van het Nederlandstalige BuSO (Buitengewoon Secundair Onderwijs) wordt gevolgd, bijvoorbeeld door te focussen op beroepsoriëntatie, de leerlingen beter te laten begeleiden door de trajectbegeleiders en de stageplaatsen optimaal af te stemmen op de profielen van de jongeren.

Aan Nederlandstalige zijde moeten middelbare scholen de leerlingen en dus ook jongeren in duaal leren bijvoorbeeld 28 uur per week voltijds werk aanbieden¹²² om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Deze extra omkadering van de leerlingen mag dan wel positief klinken, scholen moeten alternatieven voorzien om die 28 uur te compenseren bij leerlingen in de aanloopfase die nog geen overeenkomst van alternerende opleiding hebben. Door onvoldoende personeel en beperkte middelen is het voor scholen echter vaak moeilijk om aan die verplichting te voldoen. De begeleiding door de OAL-partners helpt om de leerlingen 28 uur per week tewerk te stellen, maar volstaat helaas niet¹²³. Meer begeleiding is dan ook noodzakelijk om vooral jongeren in kwetsbare situaties te ondersteunen en kansen te bieden. Deze bevindingen tonen aan dat de begeleiding in elk systeem volkomen anders is. Die verscheidenheid kan de aanpassing aan specifieke situaties bevorderen, maar ze maakt het systeem minder duidelijk voor de jongeren en bedrijven¹²⁴.

Tot slot blijkt uit het onderzoek van IBEFE ook dat een aantal jongeren niet wist wie hun 'tuteur-riche' of 'réfèrent-e' was, dus er is duidelijk onvoldoende informatie over de rol en identiteit van de belangrijkste mensen die voor deze begeleiding instaan¹²⁵.

121 Rekenhof, *op.cit.*

122 <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerlingen/tien-vragen-van-leerlingen/hoeveel-uur-per-week-moet-ik-naar-school#:~:text=Een%20schoolweek%20duurt%20in%20het,36%20uur%20les%20per%20week>.

123 Gesprekken met scholen tijdens onderzoek Tracé Brussel vzw in het kader van werkplekleren (2025).

124 Agir pour l'enseignement (APE) v.z., 1.a apprenants, *op.cit.*, p.98

125 IBEFE, *op.cit.*, p. 23.

4.4. OVEREENKOMST VOOR ALTERNEREND LEREN EN ERKENNINGSAANVRAGEN

Ondanks de maatregelen van de Brusselse regering om alternerend leren te ondersteunen en werkgevers aan te moedigen om overeenkomsten voor alternerend leren aan te bieden, geraken zowel Franstalige als Nederlandstalige jongeren in de systemen voor alternerend leren maar moeilijk aan een overeenkomst voor alternerend leren. Zo'n overeenkomst vormt echter een centraal onderdeel¹²⁶ van dit soort opleidingen, want ze biedt de mogelijkheid om de verworven theoretische kennis direct in een professionele context te gebruiken.

Wel frappant is dat jongeren ook voor knelpuntberoepen amper een overeenkomst voor alternerend leren kunnen vinden, terwijl de werkkrachten daarvoor nochtans zeer gewild zijn op de arbeidsmarkt¹²⁷. Volgens een studie van Tracé Brussel vzw is de zoektocht naar overeenkomsten voor alternerend leren vaak langdurig en complex, vooral in STEM-sectoren¹²⁸ zoals lassen, elektriciteit, elektrotechniek en houtbewerking. Ondanks het grote tekort aan personeel zijn er maar weinig plaatsen voor alternerend leren beschikbaar. Hetzelfde geldt voor sectoren die populairder zijn bij jongeren, zoals 'onthaal, organisatie en sales', waar het ook moeilijk is om een overeenkomst voor alternerend leren te pakken te krijgen¹²⁹.

Voor het Nederlandstalige systeem toont onderstaande tabel dat het aantal officiële erkenningen in Brussel niet altijd afgestemd is op de populariteit van de studierichtingen die jongeren kiezen. Momenteel zijn in Brussel 565 bedrijven erkend door het Nederlandstalige systeem¹³⁰. De erkenning van een bedrijf is vijf jaar geldig en bedrijven moeten zelf aangeven dat ze geen jongeren meer willen aannemen, wat zelden gebeurt.

Studierichting	Ingeschreven jongeren	Stageplaats voor alternerend leren in Brussel	Stageplaats voor alternerend leren in de rand
Hoeknaadlasser	14	1	5
Logistiek	8	5	40
Machinaal houtbewerker	6	5	11
Ruwbouw	7	4	20
Polyvalent administratief medewerker	57	27	12
Medewerker kamerdienst	8	2	1
Magazijnmedewerker	21	10	48
Installateur elektrotechnische basiscomponenten	36	7	7
Onderhoudsmedewerker	13	10	7

Tabel: inschrijvingen t.o.v. beschikbare stageplaatsen, 1 oktober 2024¹³¹

126 view.brussels, *Analyse van de knelpuntberoepen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, januari 2024, p. 126

127 IBEFE en Brupartners, *op.cit.*, p. 9.

128 STEM is de afkorting van de Engelse woorden *Science, Technology, Engineering en Mathematics* (wetenschap, technologie, techniek en wiskunde)

129 Tracé Brussel vzw, *Interviews bedrijven in kader van project werkplekleren van Tracé Brussel vzw (2025)*.

130 Departement Werk en Sociale Economie, *op.cit.*

131 Cijfers verkregen via werkplekken.werkplekduaal.be

Uit de tabel blijkt ook dat er voor bepaalde beroepen in Brussel en de randgemeenten in totaal te weinig leerwerkplekken zijn om voldoende overeenkomsten voor alternerend leren aan te bieden voor het aantal leerlingen in deze studierichtingen¹³². Bovendien verloopt de zoektocht naar een overeenkomst voor alternerend leren nog moeilijker bij leerlingen in administratieve richtingen, omdat zij rechtstreekse concurrenten zijn voor de afgestudeerden van het hoger onderwijs die meer in trek zijn bij de bedrijven¹³³.

Als een jongere in een CEFA geen overeenkomst voor alternerend leren kan bemachtigen, dan zijn er afhankelijk van diens leeftijd twee mogelijkheden:

- ▶ voor meerderjarigen: de school grijpt snel in om via de trajectbegeleid(st)ers een nieuwe overeenkomst te helpen vinden. Een leerling zonder overeenkomst kan niet ingeschreven blijven in het alternerend leren en moet van de lijsten worden geschrapt;
- ▶ voor minderjarigen: zij zullen een geïndividualiseerde opleidingsmodule (MFI, 'Module de Formation Individualisé')¹³⁴ volgen onder begeleiding van een speciale leerkracht¹³⁵.

Bij het efp worden meerderjarigen zonder overeenkomst doorverwezen naar het Beroepenpunt en minderjarigen worden teruggestuurd naar het onderwijs¹³⁶.

In het duaal leren wordt geen onderscheid gemaakt tussen minderjarigen en meerderjarigen. Ze worden teruggestuurd naar het regulier onderwijs als ze binnen de voorgeschreven termijn¹³⁷ nog geen overeenkomst van alternerende opleiding hebben gesloten. Vaak is er in het regulier onderwijs echter geen plaats meer voor hen. Deze jongeren verdwijnen dan van de radar en raken wat op de dool.

a. Premies: steun voor de bedrijven en motivatie voor de jongeren

De Strategie Go4Brussels 2025¹³⁸ van de Brusselse regering bevestigt de bereidheid om het opleidingsaanbod en met name het alternerend leren verder te ontwikkelen en uit te breiden. Actiris kreeg in dat kader in 2017 de opdracht om binnen de dienst Select van de directie Werkgevers een afdeling Duaal leren op te richten¹³⁹. Die afdeling bestaat uit twee consulenten voor duaal leren, die bij de Brusselse werkgevers moeten verduidelijken wat het betekent om mensen in alternerende opleidingen aan te nemen en hen moeten informeren over de vereiste erkenning, de rol van de mentor in het bedrijf en de financiële verplichtingen en voordelen (waaronder premies en andere tewerkstellingsmaatregelen). De dienst Activ'Job van de directie Tewerkstellingsprogramma's is dan weer verantwoordelijk voor de toekenning van mentorpremie's en premies voor alternerend leren.

132 Interviews met bedrijven in het kader van project werkplekcleren van Tracé Brussel vzw (2025)

133 Zie 3. Socio-economische context in Brussel

134 Deze module dient om de zoektocht naar een stageplaats te organiseren, te helpen bij het opstellen van het cv en de jongeren voor te bereiden op de arbeidsmarkt.

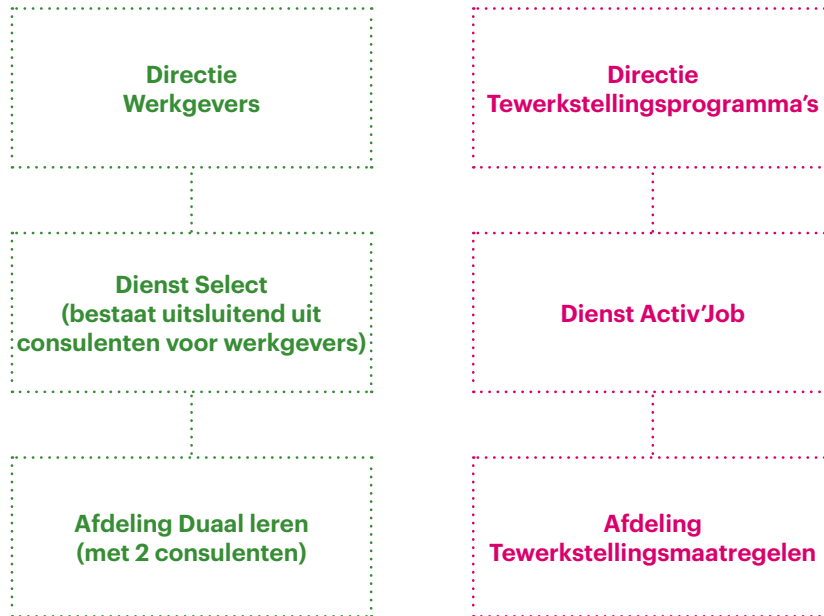
135 Gesprekken met de voorzitter van de regionale raad 'Conseil zonal de l'enseignement secondaire en alternance', 16 oktober 2025.

136 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 2 december 2024.

137 Na hun inschrijving hebben jongeren 20 dagen de tijd om een overeenkomst van alternerende opleiding te sluiten. Die periode kan eenmalig verlengd worden als de jongere daar niet meteen in slaagt.

138 Legislatuur 2014-2019

139 De Directie Werkgevers van Actiris heeft de taak om werkgevers te ondersteunen die op zoek zijn naar nieuwe medewerkers (rekrutering), informatie of advies te geven over de beschikbare tewerkstellingspremie's in de verschillende sectoren en te helpen met de uitwerking van een diversiteitsplan binnen het bedrijf. <https://www.actiris.brussels/nl/werkgevers/rekruteer-ons-om-beter-te-rekruteren/>

In 2023 kende Actiris 126 premies¹⁴⁰ toe aan jongeren met een overeenkomst voor alternerend leren, voornamelijk in de verkoop (51 premies) en de bouw (15 premies). In de handelssector hadden de premies vooral betrekking op overeenkomsten voor kappers, winkelmedewerkers en verkopers, terwijl Actiris¹⁴¹ vaststelde dat vooral technisch-commerciële functies, medewerkers klantenondersteuning en rayonverantwoordelijke knelpuntberoepen zijn. In de bouw werden 15 premies toegekend, met name voor het beroep van monteur van sanitaire en verwarmingsinstallaties, dat niet op de lijst met knelpuntberoepen van 2023 staat. Toch blijft de bouw een van de sectoren met het grootste tekort aan arbeidskrachten. Uit deze gegevens blijkt dat de premies grotendeels worden toegekend voor overeenkomsten voor beroepen die niet voorkomen op de lijst met knelpuntberoepen die Actiris heeft samengesteld.

De verzamelde voorstellen voor overeenkomsten voor alternerend leren zijn doorgegeven aan de opleidingsverstrekkers (onderwijs en beroepsopleiding), die ze bespreken met het geïnteresseerde bedrijf.

Volgens de verzamelde¹⁴² getuigenissen verlopen de contacten met de bedrijven momenteel informeel en onregelmatig, zonder gestructureerde opvolging¹⁴³. Bovendien blijft er bij de verstrekkers van alternerende opleidingen onduidelijkheid bestaan over de voortzetting van de diensten die door de consulenten van Actiris worden aangeboden en over het onderscheid tussen de verschillende diensten die bij Actiris het alternerend leren promoten. Dat gebrek aan duidelijkheid belemmert de toegang tot cruciale informatie en maakt de acties ter bevordering van het alternerend leren minder doeltreffend¹⁴⁴.

140 Gegevens van Actiris, berekening door IBEFE.

141 Lijst met knelpuntberoepen in 2023, opgesteld door Actiris, https://www.actiris.brussels/media/4pqbezyc/2023-06-lijst-kb_compressed-h-5CDA1EF8.pdf

142 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

143 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 26 maart 2025

144 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 2 december 2024.

De toekenning van premies hangt soms af van de woonplaats van de jongeren in alternerend leren en soms van de locatie van het bedrijf, wat voor extra verwarring zorgt. In het Nederlandstalige systeem laten de gevolgen zich voelen: door onvoldoende duidelijke informatie lopen veel bedrijven premies mis waarop ze nochtans recht hebben.

Franstalig systeem

Aan Franstalige zijde werken de consultants van Actiris samen met de trajectbegeleid(st)ers van de CEFA, de sfpme en het efp om de geschikte vacatures in kaart te brengen en de opvolging ervan te verbeteren. Dankzij die initiatieven toonden in 2024 maar liefst 230 werkgevers interesse in alternerend leren, hetzelfde aantal als in 2022 en 2023¹⁴⁵. In 2024 kende Actiris 3055 premies toe aan Franstalige en Nederlandstalige ‘tuteur-rices’/mentoren¹⁴⁶.

Ondanks al die inspanningen hebben Franstalige jongeren in Brussel nog steeds onvoldoende toegang tot overeenkomsten voor alternerend leren. In 2021 heeft bijvoorbeeld 24% van de leerlingen die ingeschreven waren in een CEFA in Brussel geen leerovereenkomst gevonden¹⁴⁷.

Er bestaan nochtans concrete initiatieven om jongeren in alternerend leren makkelijker in contact te brengen met bedrijven en zo het aanbod van overeenkomsten voor alternerend leren te vergroten. Zo lanceerde de Franstalige dienst OFFA (*‘Office francophone de la formation en alternance’*) voor alternerend leren het platform Stage+, waar bedrijven en jongeren in alternerende trajecten elkaar kunnen ontmoeten. Het is echter amper doeltreffend en de resultaten zijn ondermaats¹⁴⁸. De actoren binnen het systeem voor alternerend leren vinden dit platform niet aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk voor jongeren. Die hebben immers nood aan menselijk contact en vragen meer begeleiding bij hun online zoektocht (een cv uploaden, een stageplaats zoeken ...). De actoren binnen het systeem voor alternerend leren wijzen er ook op dat bedrijven minder geneigd zijn om Stage+ te gebruiken, in tegenstelling tot de platforms van hun eigen sector¹⁴⁹.

Er mogen dan wel heel wat initiatieven bestaan om werkgevers te sensibiliseren en te informeren, toch ontbreekt er momenteel nog nauwkeurige opvolging om te evalueren hoeveel overeenkomsten voor alternerend leren de bedrijven daadwerkelijk sluiten nadat ze interesse hebben getoond¹⁵⁰. Daardoor is het moeilijker om de strategieën ter bevordering van het alternerend leren te optimaliseren en te meten welke impact de genomen maatregelen hebben.

145 IBEFE en Brupartners, *op. cit.*, p. 8.

146 Recente vaststelling van IBEFE Brussel, «*Chapitre IV : Thématiques communes : liste des recommandations complémentaires*», *Analytisch en prospectief verslag 2021*, p. 67.

147 IBEFE en Brupartners, *op. cit.*, p. 8.

148 Le Soir, *Les filières de l’alternance doivent être en lien avec les attentes des entreprises*, 23 oktober 2024.

149 Gezamenlijke werkgroep ‘alternance/duaal leren’ van IBEFE/BANSPA, 18 september 2025.

150 IBEFE en Brupartners, *op. cit.*, p. 9.

b. Het economische weefsel in Brussel

Er zijn nog veel andere redenen waarom jongeren zo moeilijk een overeenkomst voor alternerend leren kunnen bemachtigen. Ten eerste bestaat het economische weefsel van Brussel voornamelijk uit kleine ondernemingen: 88% van de Brusselse ondernemingen telt minder dan 19 personeelsleden¹⁵¹. Door onvoldoende interne middelen brengt dat een hele reeks administratieve en organisatorische hinderpalen met zich mee om jongeren aan te nemen¹⁵². De procedures om te worden erkend als leerwerkplek en de jongeren te kunnen begeleiden, vereisen bovendien tijd en middelen die deze organisaties niet altijd hebben. Slechts weinig bedrijven bieden dan ook overeenkomsten voor alternerend leren aan en veel jongeren eindigen dus zonder overeenkomst, waardoor ze al van bij het begin van hun traject vastlopen of noodgedwongen aan een voltijdse opleiding beginnen¹⁵³. Zowel aan Nederlandstalige als aan Franstalige kant zijn er minder kansen op overeenkomsten voor alternerend/duaal leren doordat er zoveel concurrentie bestaat tussen de alternerende opleidingen en voltijdse opleidingen maar ook tussen de opleidingsverstrekkers onderling¹⁵⁴.

Nederlandstalig systeem

Aan de Nederlandstalige kant heeft een studie van de vzw Tracé Brussel aangetoond dat veel bedrijven in de STEM-sectoren kleine organisaties op zichzelf zijn, die moeilijk te bereiken zijn en vaak onbekend zijn bij de sectorale fondsen. Sommige fondsen zijn bovendien niet actief in Brussel, waardoor er in die sectoren minder lokale aanspreekpunten zijn voor de scholen¹⁵⁵.

Nederlandstalige scholen ondervinden vergelijkbare problemen om contacten te leggen met bedrijven. Er bestaat wel een officieel platform waar de erkende leerwerkplekken worden verzameld, maar bedrijven werken hun informatie zelden bij.

Het contact met de bedrijven verloopt vaak moeizaam: de scholen moeten contact opnemen met algemene adressen of personeelsdiensten waar vaak een andere visie bestaat dan bij de verantwoordelijken op het terrein, waardoor de verwachtingen verschillen.

Brussel telt 6 scholen waar duaal leren mogelijk is, maar die gaan elk op hun eigen manier op zoek naar overeenkomsten van alternerende opleiding (met coördinatoren/coördinatrices, leerkrachten, begeleid(st)ers). Daardoor is de onderlinge concurrentie erg groot en krijgen de bedrijven veel te veel aanvragen. Ook de partners van de OAL¹⁵⁶ gaan trouwens zonder enige coördinatie zelf op verkenning, wat bij de bedrijven voor nog meer verwarring zorgt.

En dan zijn er tot slot nog de sectorale organisaties, die ook een belangrijke rol zouden kunnen spelen, maar die vaak amper actief zijn in Brussel of niet beschikken over een voldoende groot netwerk op het grondgebied¹⁵⁷.

151 Zie 3. Socio-economische context in Brussel

152 *Idem*.

153 Voka, *Praktijkgericht onderwijs als eerste keus: naar meer waardering en kwaliteit voor onze praktische talenten*, 2025, 28 p., D. VERHAEST, K. DE WITTE, *op.cit.*

154 IBEFE en Brupartners, *op.cit.*, p 8.

155 Onderzoek Tracé Brussel vzw omtrent werkplekleren, 2025.

156 Ondersteuning Alternerend Leren: bijkomende ondersteuning van externe partners tijdens de aanloopfase om leerlingen voor te bereiden op een duaal traject.

157 Onderzoek Tracé Brussel vzw omtrent werkplekleren, 2025.

4.5. BIJZONDERE KENMERKEN VAN DE BRUSSELSE REGIO

Als tweetalige regio beschikt Brussel over twee systemen in elk een andere taal. Die bijzonderheid is een voordeel voor jongeren in alternerend/duaal leren. Aangezien de systemen voor alternerend/duaal leren echter onder de bevoegdheid van twee verschillende gemeenschappen vallen, zijn ze ook anders geregeld en dat kan een hele reeks moeilijkheden opleveren bij het sluiten van de overeenkomsten voor alternerend leren.

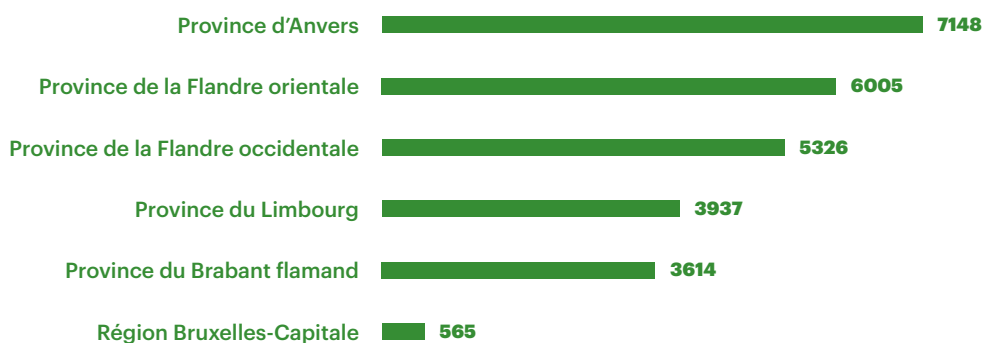
Beide systemen hanteren vooral andere criteria voor de erkenning van de leerwerkplekken, de opleiding die de 'tuteur-rices' of mentoren moeten volgen, en de vakantieperiodes. Die verschillen maken het voor bedrijven moeilijk om jongeren uit beide gemeenschappen aan te nemen en ze maken ook de samenwerking tussen de systemen complex.

a. Erkenningsvoorwaarden

Zoals eerder vermeld kan een bedrijf door het Nederlandstalige systeem als leerwerkplek worden erkend als de mentor een opleiding heeft gevolgd, maar die is in elke sector anders. Aan die opleiding van minimaal 12 en maximaal 24 uren hangt een prijskaartje van zo'n € 400. Aan Franstalige kant bestaat die verplichting niet voor de bedrijven.

Het Nederlandstalige systeem kent heel wat minder erkenningen toe aan bedrijven in Brussel dan aan ondernemingen in Vlaamse provincies (zie grafiek)¹⁵⁸. Een van de mogelijke verklaringen voor dat verschil is het feit dat het lastig is om met de Brusselse kmo's een goede verstandhouding op te bouwen. Sectororganisaties hebben vaak weinig contact met deze kmo's, wat hun erkenning als leerwerkplek bemoeilijkt. Bovendien bieden de sectoren voornamelijk in het Vlaamse Gewest overeenkomsten van alternerende opleiding aan. Die geografische kloof maakt het systeem minder toegankelijk voor Nederlandstalige jongeren in Brussel.

Aantal erkenningen in Vlaamse provincies en het Brussels Gewest

Bron: Vlaams Partnerschap Duaal Leren, Jaarrapport 2023-2024 (2025)

158 Departement Werk en Sociale Economie, *op.cit.*

Aan Franstalige kant ziet de situatie er vergelijkbaar uit. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben volgens gegevens uit 2022 slechts 8% van de bedrijven een erkenning van het efp om jongeren op te leiden. Het is echter belangrijk om te vermelden dat dit cijfer geen rekening houdt met de CEFA, waarvan de erkenningen niet centraal worden beheerd en hier dus niet meegeteld zijn. Het percentage erkenningen ligt in werkelijkheid dus waarschijnlijk hoger, maar dat is moeilijk nauwkeurig in te schatten. Ongeveer 700 Franstalige Brusselse ‘tuteur·rices’ (efp en CEFA) hebben een premie ontvangen voor de omkadering van het alternerende traject. Het mentorschap wordt met andere woorden nog niet maximaal benut in de bedrijven in het Gewest¹⁵⁹.

Samen met de institutionele complexiteit weerspiegelt dit relatief lage percentage erkenningen de nog beperkte betrokkenheid van Brusselse bedrijven, die vaak worden afgeschrikt door de omslachtige procedures of het gebrek aan duidelijke informatie over de premies.

Aan de Nederlandstalige kant wordt de procedure om een leerling in duaal leren aan te nemen of een erkenning te verkrijgen vaak ervaren als een enorme administratieve rompslomp. Hoewel deze formaliteiten in principe onder de verantwoordelijkheid van de werkgevers vallen, zijn het vaak de scholen die de procedure op zich nemen om de ondertekening van de overeenkomsten van alternerende opleiding te versnellen en vervullen de bedrijven dus niet helemaal de rol die oorspronkelijk voor hen is weggelegd¹⁶⁰. Wie welke administratieve stappen op zich neemt, verschilt per school en per bedrijf.

De verplichtingen die aan werkgevers worden opgelegd, zoals de aansluiting bij een sociaal secretariaat, een arbeidsongevallenverzekering of de inschakeling van een externe preventiedienst, vergen vooral van zelfstandigen en kleine organisaties een aanzienlijke investering. De aanwerving van jongeren kost in werkelijkheid dus veel meer dan louter hun vergoeding¹⁶¹.

159 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, 1b. Employeurs, *op.cit.*, p. 9.

160 Tracé Brussel vzw, Gesprekken met scholen in het kader van project werkplekleren Tracé Brussel vzw (2025)

161 D. VERHAEST, K. DE WITTE, *op.cit.*

b. Mobiliteit van de jongeren

De geografische ligging van Brussel en de sterke verbondenheid met de randgemeenten kunnen in theorie zorgen voor meer diversiteit bij de bedrijven die jongeren in alternerende/duale trajecten kunnen aannemen. In de Vlaamse Rand is de vraag naar arbeidskrachten immers groot¹⁶².

Aan Nederlandstalige kant is het voor jongeren moeilijk om in Brussel aan een overeenkomst van alternerende opleiding te geraken (zie hierboven). Zij zouden dan ook kunnen profiteren van de nabijheid van de rand om hun zoekregio uit te breiden. Deze randgemeenten zijn vaak echter moeilijk te bereiken met het openbaar vervoer. Jongeren moeten soms lange afstanden afleggen, waardoor ze veel langer onderweg zijn. In sommige gevallen komen ze daardoor vaker te laat, vooral wanneer hun werkuren onregelmatig zijn, zoals in rusthuizen. Veel kansen blijven daardoor liggen, niet vanwege het profiel van de leerlingen, maar door de moeilijk bereikbare ligging van de werkplek¹⁶³.

Aan Franstalige zijde worden twee problemen aangekaart: het eerste houdt verband met de toegankelijkheid en mobiliteit, terwijl het tweede betrekking heeft op de samenwerking tussen de systemen van beide taalgebieden. Er zijn echter al inspanningen geleverd om de dialoog tussen de Franstalige en Nederlandstalige systemen te verbeteren.

Het Franstalige systeem heeft bijvoorbeeld een universele overeenkomst voor alternerend leren opgesteld die door alle opleidingsverstrekkers wordt gebruikt (IFAPME, sfpme, CEFA) en wordt gecoördineerd door het OFFA. Deze overeenkomst moet het kader rond het alternerend leren transparant maken, de praktijken tussen de instellingen vereenvoudigen, de mobiliteit van de jongeren verbeteren en de administratieve lasten voor bedrijven verlichten¹⁶⁴. Dat streven naar vereenvoudiging botst echter op de complexe institutionele realiteit tussen de gemeenschappen. In theorie maakt een informele overeenkomst tussen het OFFA en de Nederlandstalige opleidingsverstrekkers de intergewestelijke mobiliteit van jongeren in alternerende/duale trajecten mogelijk. In de praktijk blijft die mobiliteit echter beperkt¹⁶⁵. Brusselse jongeren stuiten op allerlei hinderpalen wanneer ze een overeenkomst van alternerende opleiding willen ondertekenen in de Vlaamse Rand of in Vlaanderen: andere regelgeving, soms lange wachttijden voor de nodige erkenningen en te grote verschillen tussen de schoolvakanties in het Franstalige en Nederlandstalige systeem. Deze omslachtige en allesbehalve overzichtelijke procedures kunnen zowel de jongeren als de bedrijven ontmoedigen, wat ten koste gaat van de efficiëntie en kwaliteit van het systeem voor alternerend leren¹⁶⁶.

In de Vlaamse Rand moet een bedrijf zich een weg banen door al die verschillende erkennungssystemen als het zowel Franstalige als Nederlandstalige jongeren in een alternerend/duaal traject wil aannemen, wat de administratieve lasten verzwaart en werkgevers kan afschrikken om met jongeren te werken.

162 IBEFE Brussel, "Socio-economische diagnose van het Brussels grondgebied en de arbeidsmarkt", *Analytisch en prospectief verslag 2024*, juni 2024, p. 65

163 D. VERHAEST, K. DE WITTE, *op.cit.*

164 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1a. Apprenants*, *op.cit.*, p. 90.

165 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 26 maart 2025.

166 *Idem.*

c. Franstalige concurrenten voor Nederlandstalige jongeren in Brussel

Devergoedingen¹⁶⁷, de premies voor alternerend/duaal leren en de tewerkstellingsmaatregelen zijn in elke gemeenschap anders. Dit leidt zelfs bij evenwaardige opleidingen tot een ongelijke behandeling van de jongeren naargelang het taalstelsel waarvan ze deel uitmaken. Die complexiteit maakt het systeem voor alternerend leren in Brussel minder rechtvaardig en coherent, ondanks de unieke mogelijkheden die een aanbod in twee gemeenschappen kan bieden.

De vertegenwoordigers van de systemen hebben vier opvallende punten vastgesteld. Ten eerste zijn de kosten voor de werkgever over het algemeen hoger in het Nederlandstalige systeem: een jongere in duaal leren ontvangt € 612,50 tot € 728,70 per maand, tegenover de € 351,98 tot € 662,55 die een jongere in het Franstalige systeem krijgt (zie tabel in de bijlage).

Ten tweede kunnen jongeren met een OAO (Overeenkomst Alternerende Opleiding) over het algemeen niet werken tijdens de schoolvakanties, in tegenstelling tot hun Franstalige collega's met hun flexibeler statuut dat beter aansluit bij dat van werknemers.

Ten derde kunnen aan Nederlandstalige kant de hoge kosten van de mentoropleiding en de verplichting om die te volgen om een erkenning te krijgen een extra belemmering vormen. Tot slot vormt ook de taal een extra uitdaging, omdat in veel Brusselse bedrijven voornamelijk Frans de voertaal is¹⁶⁸. Dit is een drempel bij de inschakeling van Nederlandstalige jongeren in de bedrijven¹⁶⁹ en is extra moeilijk voor leerlingen uit het OKAN (onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers), die alleen Nederlands spreken.

167 Voorbeelden: vergoeding van € 612,50 tot € 728,70 (Vlaanderen) t.o.v. € 675,80 tot € 1159,64 (FWB); de jongerenpremie, mentorpremie, sectorpremie enz. **zijn in elke gemeenschap anders.**

168 Zie 3. Socio-economische context in Brussel.

169 Tracé Brussel vzw, Gesprekken met scholen in het kader van project werkplekleren Tracé Brussel vzw (2025).

4.6. (MIS)MATCH TUSSEN LEERSTOF EN ECONOMISCHE BEHOEFTE

De opleidingssystemen sluiten niet allemaal even goed aan op de arbeidsmarkt. Lesgevers in beroepsopleidingen hebben over het algemeen meer voeling met de realiteit op het terrein¹⁷⁰, vooral doordat zij al in hun sector actief moeten zijn om te mogen lesgeven aan het efp, maar bij de CEFA moeten ze geen professionele ervaring kunnen aantonen in het vak dat ze geven. Dat gebrek aan beroepservaring bij de lesgevers kan een kloof creëren tussen de gegeven opleiding en de vereisten van de beroepen¹⁷¹. Dit maakt de lesgevers meteen minder geloofwaardig voor de jongeren en beïnvloedt onrechtstreeks ook de motivatie van de jongeren in alternerend leren¹⁷². 8,5% van de respondenten van de enquête over alternerend leren betreurt trouwens dat de leerplannen niet goed afgestemd zijn op de realiteit van de arbeidsmarkt¹⁷³. Daardoor beschikken de jongeren mogelijk niet over de juiste technische vaardigheden en gedragingen op de werkplek niet zoals het hoort (niet-naleving van werktijden, geen beroepsethiek ...), wat hun integratie belemmert en vroegtijdig schoolverlaten in de hand werkt¹⁷⁴.

Naast de kennis van de lesgevers speelt ook het feit dat de Franstalige dienst 'Service francophone des métiers et des qualifications' (SFMQ) er ondanks een eerdere hervorming niet in slaagt om voldoende snel de beroeps- en opleidingsprofielen op te stellen en bij te werken. Door de gemiddelde doorlooptijd van twee tot drie jaar kan amper worden ingespeeld op de snelle evolutie van de beroepen. Bovendien wordt het gebruik van deze profielen door de opleidingsverstrekkers niet systematisch opgevolgd en wordt niet regelmatig geëvalueerd of ze nog wel relevant of bruikbaar zijn¹⁷⁵. Deze vaststellingen sluiten aan bij de aanbevelingen van de OESO, die aandringt op een snellere uitwerking van referentiekaders en betere voorzieningen voor follow-up en evaluatie¹⁷⁶.

Voorals in het Brussels Gewest is er sprake van zo'n grote kloof tussen de competentieprofielen en de competenties die de werkgevers verwachten¹⁷⁷. Ook uit het overleg in de vaste werkgroep voor alternerend leren/duaal leren en tijdens de gesprekken in het kader van het rapport van de vzw APE kwam dat verschil naar voren, met name in het kwalificerend onderwijs dat vaak ver van de realiteit op de arbeidsmarkt staat¹⁷⁸. Een duidelijk voorbeeld is het vakgebied boekhouding, waar wordt ervaren dat de op school verworven vaardigheden helemaal niet passen bij de werkelijke verwachtingen, en de situatie wordt alleen maar erger doordat de referentiekaders voor de opleidingen zo traag worden geactualiseerd.

170 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Samenvatting, op.cit.*, p.26.

171 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1c. Employeurs et enseignants*, december 2022, p. 10.

172 Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 26 maart 2025.

173 IBEFE, *L'alternance dans tous ses états, op.cit.*, p. 25.

174 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1c. Employeurs, op.cit.*, p. 4.

175 OESO, *Improving the labour market relevance and use of training profiles in French-speaking Belgium*, Samenvatting, 2023.

176 OESO, *Propositions et recommandations pour l'amélioration de la production et de l'utilisation des profils de formation du SFMQ*, p. 11.

177 *Ibidem*, p. 2.

178 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *1c. Employeurs, op.cit.*, p. 10.

Binnen het leersysteem van het efp blijkt zo'n kloof dan weer niet te bestaan¹⁷⁹.

Ook de toepassing van de kwalificatie uitgedrukt in eenheden verloopt niet zonder problemen. Sommige eenheden van leerresultaten (EL) zouden "zeer onhaalbaar" zijn in een echte werksituatie. De trajectbegeleid(st)ers die in het kader van de enquête 'L'alternance dans tous ses états' werden bevraagd, kaartten aan dat de bedrijven gefrustreerd zijn omdat ze meer betrokken willen worden bij de toekenning van de punten en de eindbeoordeling van jongeren in alternerend leren. Vreemd genoeg betreuren de trajectbegeleid(st)ers tegelijkertijd dat het net moeilijk is om de bedrijven bij dit proces te betrekken omdat ze niet beschikbaar zijn¹⁸⁰.

In diezelfde enquête¹⁸¹ zijn volgens bijna de helft (49%) van de bedrijven vooral de sociale vaardigheden en houding het zwakke punt van de jongeren in alternerend leren: motivatie, inzet, respect voor de bazen, stiptheid, beleefdheid, volwassenheid, concentratie en nauwkeurigheid. Bijna 14% van de bedrijven ziet tekortkomingen in de opleidingen zelf: theorie niet afgestemd op de realiteit van de arbeidsmarkt, gebrek aan praktijkervaring, onvoldoende basiskennis, te algemene of te simplistische cursussen.

179 Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.

180 IBEFE, *L'alternance dans tous ses états*, op. cit., p. 18.

181 *Ibidem*, p. 30.

4.7. SAMENHANG EN TRANSPARANTIE VAN DE TRAJECTEN

De mate waarin de trajecten flexibel zijn en doorstroming toelaten¹⁸² is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van de beroepsopleidingen, de motivatie van jongeren in alternerend leren en het levenslang leren¹⁸³. In het Franstalig kwalificerend onderwijs bestaan al mogelijkheden voor verticale mobiliteit en meer dan 40% van de jongeren met een diploma kwalificerend onderwijs stroomt door naar het hoger onderwijs¹⁸⁴. Aan Nederlandstalige kant is deze mobiliteit ook mogelijk, maar ze verloopt minder vlot doordat er geen duidelijke en structureel verankerde doorstroommogelijkheden zijn¹⁸⁵. Aangezien de focus in het hoger onderwijs voornamelijk ligt op theoretische kennis, kan de overgang voor jongeren uit het duaal leren of het alternerend onderwijs moeilijk zijn¹⁸⁶.

In de Fédération Wallonie-Bruxelles is het kwalificatiesysteem voor het onderwijs, het alternerend leren en de beroepsopleiding (CESS, CE6P, CQ, CECAF, bekwaamheidsbewijzen, RAF) momenteel niet zo transparant. Door die complexiteit krijgen jongeren, hun familie of werkgevers moeilijk inzicht in de waarde en inhoud van de diploma's of certificaten¹⁸⁷. Het gebrek aan standaardisatie en de vele verschillende benamingen belemmeren de wederzijdse erkenning van verworven competenties en bemoeilijken de doorstroming tussen het kwalificerend onderwijs, de beroepsopleiding en het hoger onderwijs.

Er bestaan weliswaar al verschillende middelen om de collectieve erkenning van verworven competenties te vergemakkelijken: validatie van verworven competenties (VAE, RAF, CVDC ...), profielen van de SFMQ, gezamenlijke analyses bij opleidingsverstrekkers¹⁸⁸, de 'Certification de Compétence Professionnelle' (CCP, attest van beroepsbekwaamheid) waarmee de houder kan aantonen vaardigheden te beheersen die meteen inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt¹⁸⁹. Ze worden echter nog niet ten volle benut, waardoor ze minder efficiënt zijn en een eenvoudige en automatische erkenning tussen de verschillende opleidingsverstrekkers niet kan worden gegarandeerd.

182 In flexibele onderwijssystemen met een goede doorstroming kunnen leerlingen naadloos schakelen tussen (en binnen) de verschillende leertrajecten en -plannen, opleidingen en de arbeidsmarkt. De jongeren kunnen hun leertraject met andere woorden gaandeweg aanpassen, in functie van hun interesses en ambities.

183 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 3c. Offres et parcours*, december 2022, p. 122.

184 *Ibidem*, p. 131.

185 *Idem*. Universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs organiseren toelatingsexamens voor studenten zonder diploma hoger secundair onderwijs of met een diploma dat niet erkend wordt. Ze krijgen toegang tot de bacheloropleidingen als ze voor dat examen slagen, maar dat houdt geenszins een gelijkstelling met een diploma hoger secundair onderwijs in.

186 Koning Boudewijnstichting, *op.cit.*, Voka, *op.cit.*

187 Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *2d. Employeurs et enseignants*, *op.cit.*, p. 20.

188 *Ibidem*, p. 25.

189 *Ibidem*, p. 22.

Bovendien zijn de uitreiking van diploma's en hun rechtsgevolgen afhankelijk van juridische kaders die niet voor alle opleidingsverstrekkers hetzelfde zijn, waardoor afgestudeerden niet allemaal gelijk behandeld worden. Een voltooid traject in een CEFA geeft bijvoorbeeld toegang tot een diploma hoger secundair onderwijs (CESS) en daarna ook tot het hoger onderwijs. Na een alternerend traject van hetzelfde niveau dat aan het efp wordt afgerond, wordt dan weer een leergetuigschrift uitgereikt. Dat heeft andere rechtsgevolgen dan een CESS en geeft de jongeren geen toegang tot hoger onderwijs. Deze situatie leidt tot ongelijkheid tussen jongeren en beperkt hun studie- en carrièremogelijkheden, ondanks een vergelijkbare inzet en opleidingsniveau.

Het Nederlandstalige systeem van duaal leren pakt dit sinds 2019 uniformer aan. De oude systemen 'Leertijd' en 'Deeltijds BSO'¹⁹⁰ zijn samengebracht in één gemeenschappelijk model en sindsdien reiken de autoriteiten na afloop van elke duale opleiding aan alle jongeren een diploma uit dat gelijkwaardig is aan dat van het secundair onderwijs, ongeacht het type school of opleidingscentrum. Zo wordt niet alleen het hoger onderwijs beter toegankelijk, maar vermindert ook de concurrentie tussen de opleidingsverstrekkers en ontstaat er meer samenhang tussen de trajecten.

Deze modernisering in 2019 bracht echter ook wat uitdagingen met zich mee. Zo werden verschillende studierichtingen hervormd, waardoor de vaardigheden die de jongeren moeten verwerven minder aansluiten bij de behoeften van de arbeidsmarkt. De tweede en derde graad van de zorgopleidingen werden bijvoorbeeld geherstructureerd, maar de aanpassingen houden weinig rekening met de concrete behoeften van de sector, de haalbaarheid van de overeenkomsten van alternerende opleiding en de professionele vooruitzichten van de jongeren.

Ook het zevende jaar van het Nederlandstalig secundair onderwijs werd hervormd. Dat maakte vroeger integraal deel uit van het curriculum, maar is nu optioneel en daardoor minder interessant voor de scholen en minder aantrekkelijk voor jongeren aan het einde van hun schooltraject¹⁹¹. Dit leidt echter tot wat bezorgdheid omdat jongeren hun diploma behalen na het zesde jaar, wat overeenkomt met een kwalificatie van niveau 4. Daardoor kunnen ze geen professionele bacheloropleiding meer volgen, maar alleen een graduaatopleiding. Deze hervorming helpt niet om het aanhoudende tekort aan zorg- en hulpverleners¹⁹² en andere knelpuntberoepen op te vangen. Integendeel, nu het zevende jaar is weggefallen, dreigt de aanwerving van voldoende gekwalificeerd personeel nog meer onder druk te staan.

De trajecten zijn al niet bepaald consistent en transparant binnen de gemeenschappen zelf, en nog minder tussen de Franstalige en Nederlandstalige gemeenschappen onderling. Deze situatie belemmert, vooral in Brussel waar beide gemeenschappen naast elkaar bestaan en een rijkdom op zich vormen, een echte diversiteit aan trajecten en perspectieven voor jongeren.

190 Beroepssecundair onderwijs

191 De organisatie van een 7de specialisatiejaar is duur, zeker als weinig jongeren interesse tonen en het aantal inschrijvingen daalt.

192 Tracé Brussel vzw, Gesprekken met scholen in het kader van project werkplekleren Tracé Brussel vzw (2025).

Het alternerend leren moet een volwaardige en toekomstgerichte leer methode worden, maar mag niet beperkt blijven tot het secundair onderwijs. Alternerende opleidingen moeten ook in het hoger onderwijs maximaal geïntegreerd worden zodat jongeren die voor deze leervorm kiezen een naadloos traject aangeboden krijgen en meer kans hebben op werk op lange termijn. Bovendien is er nood aan een transparant, eerlijk en eenvoudiger systeem waarin de rechtsgevolgen en kwalificaties altijd hetzelfde zijn, ongeacht het type opleiding of de gekozen opleidingsverstrekker. Op die manier kan het alternerend leren een van de sterke pijlers worden van een flexibel en inclusief onderwijslandschap dat inspeelt op de talenten van jongeren en de behoeften van de arbeidsmarkt.

ALTERNEREND LEREN IN DE RECENTE BELEIDS- VERKLARINGEN

De nieuwe regeringen van de Fédération Wallonie-Bruxelles, het Waals Gewest en het Vlaamse Gewest verwijzen in de verschillende regeerakkoorden voor 2024-2029 meermaals naar het alternerend/duaal leren. Zowel aan Nederlandstalige als aan Franstalige kant bestaat onder meer de ambitie om het alternerend/duaal leren op verschillende niveaus te verbeteren en uit te breiden.

Wat staat er in de communautaire beleidsverklaring van de Fédération Wallonie-Bruxelles?

- ▶ *“Scholen moeten meer gericht zijn op de arbeidsmarkt, want dat is ook belangrijk voor onze regionale ontwikkeling. In dat kader zal ons secundair onderwijs het alternerend leren verder uitbouwen, zodat leerlingen met de huidige middelen en onder begeleiding van professionals een beroep kunnen leren in de praktijk en tegelijkertijd essentiële vaardigheden blijven verwerven. Deze positieve en weloverwogen keuze voor een studiekeuze op basis van ieders talenten, kennis van de beroepen en de kennismaking met de bedrijfswereld zal hiervan een uitstekende opleidingsvorm maken.”¹⁹³*
- ▶ *“(…) De regering zal in samenwerking met de Gewesten het systeem van het kwalificerend onderwijs en de beroepsopleiding hervormen, met name door meer in te zetten op alternerend leren en volwassenenonderwijs en de bevoegdheden en samenwerking van de actoren duidelijker af te bakenen.”¹⁹⁴*
- ▶ *“Voor het einde van de gemeenschappelijke basisopleiding een vijfdaagse kennismakingsstage bij een bedrijf of een vereniging invoeren zodat de leerlingen het dagelijkse leven van professionals in verschillende sectoren kunnen ervaren en hun studiekeuze kunnen maken.”¹⁹⁵*
- ▶ *“Het kwalificerend onderwijs moet voor leerlingen, ouders, bedrijven en het grote publiek kwalitatiever en aantrekkelijker worden zodat het wordt gezien als een traject van uitmuntendheid. Daarvoor moet het landschap van het alternerend leren transparanter worden gemaakt in samenwerking met de gewesten en via verdere hervormingen, met aandacht voor het alternerend leren en de beroepsopleiding. In dat kader moet op het hele grondgebied voldoende toegang tot het opleidings- en onderwijsaanbod worden gegarandeerd. Naar aanleiding van de eisen op Europees niveau zal bovendien extra aandacht naar de zorgopleidingen gaan.”¹⁹⁶*
- ▶ *“Voor de ontwikkeling van het kwalificerend onderwijs, het alternerend leren en de beroepsopleiding is een gekruist beleid nodig. Dat is al 15 jaar een doelstelling, maar ze is nog niet bereikt. Sommige van die studierichtingen trekken minder leerlingen aan en hebben nog steeds een negatief imago. Ze voldoen onvoldoende aan de verwachtingen van bedrijven, veel te weinig afgestudeerden worden tewerkgesteld in vergelijking met andere gewesten en de opleidingen kampen met een hoog percentage uitvallers en vroegtijdige schoolverlaters. Tijdens de vorige legislatuur zijn voor het alternerend leren, het kwalificerend onderwijs, het volwassenenonderwijs en de beroepsopleiding een stand van zaken en scenario's voor hervormingen opgesteld. Op basis daarvan (...) met de volgende doelstellingen:*

193 p. 6.

194 p. 12.

195 p. 19.

196 p. 22.

- › kwalificerend onderwijs dat echt opleidt voor een beroep en waarvoor leerlingen bewust kiezen;
- › een snelle en doeltreffende omkadering van alle leerlingen die vroegtijdig stoppen met school en de bestrijding van vroegtijdig schoolverlaten;
- › een verdubbeling van het aantal inschrijvingen voor beroepsopleidingen in Wallonië;
- › een doeltreffendere beroepsopleiding die leidt tot een baan;
- › kwalitatieve diploma's die gekend zijn en worden erkend op de arbeidsmarkt.

Om deze doelstellingen te bereiken, willen de regeringen het ecosysteem efficiënter maken door de organisatie en het aanbod in de Franstalige regio te hervormen. Concreet willen ze samen het volgende nastreven:

- › jongeren en leerlingen positief doorverwijzen naar opleidingen die voornamelijk leiden naar een knelpuntberoep of naar STEAM-richtingen (wetenschap, technologie, techniek, kunst en wiskunde);
- › flexibelere en transparantere trajecten voor jongeren, hun ouders en de werkgevers;
- › een aanzienlijke verhoging van het percentage afgestudeerden in opleidings- en onderwijsprogramma's voor volwassenen; (...).¹⁹⁷
- ▶ “Om werkgevers aan te moedigen en zo het aanbod van kwalitatieve leerwerkplekken in bedrijven aanzienlijk te vergroten, zullen de regeringen:
 - › een gemeenschappelijk kader voor alternierend leren en minimale vereisten voor de omkadering vastleggen om erover te waken dat de stageplaatsen wel degelijk leerrijk zijn;
 - › de mentoren en bedrijven een grotere en waardevollere rol geven in alle systemen voor alternierend leren en de mentoren beter informeren, opleiden en begeleiden;
 - › bedrijven met name via de sectoren en professionele netwerken informeren door middel van een uniek platform voor informatie en matching waarop alle studierichtingen worden verzameld;
 - › zorgen voor een gecentraliseerde aansturing van alle overeenkomsten voor alternierend leren.”¹⁹⁸

Wat staat er in de beleidsnota's?

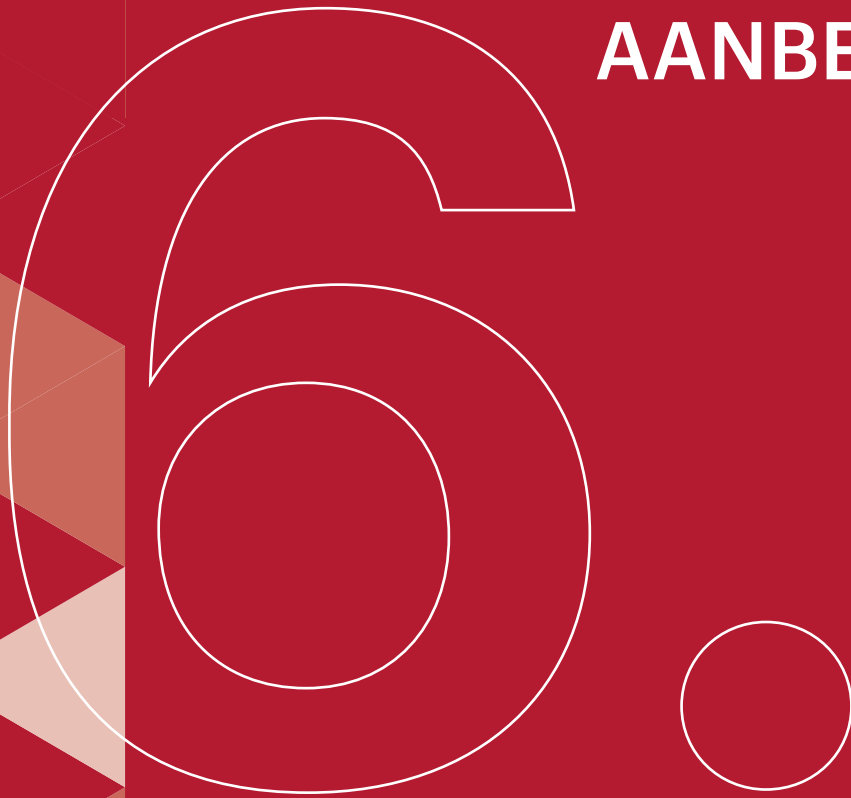
- ▶ Duaal leren komt meermaals aan bod in het Vlaamse regeerakkoord voor 2024-2029 en in de beleidsnota's over werk en onderwijs.
- ▶ De regering zet zich in voor de ambitieuze STEM-agenda 2030. Die legt de nadruk op arbeidsmarktgericht onderwijs. De regering wil een STEM-hub voorzien voor bedrijven en de ondersteuning van scholen en lokale STEM-academies.
- ▶ Aan de hand van een maatgerichte aanpak op basis van een lokale analyse van vraag en aanbod zal een studie worden uitgevoerd naar de ontwikkeling van het duaal leren in het hoger onderwijs.
- ▶ Duaal leren wordt voorgesteld als een oplossing met drie winnaars: de bedrijven, de leerlingen én de opleidingsverstrekkers. Het is de bedoeling dat elke jongere een diploma behaalt en toegang krijgt tot de arbeidsmarkt.

197 p. 23.

198 p. 25.

- ▶ De regering wil het duaal leren in het technisch secundair onderwijs optimaliseren en uitbreiden, vooral door de inschrijvingsvoorwaarden te versoepelen en zo het aantal inschrijvingen te verhogen en vroegtijdig schoolverlaten en uitval in de bedrijven te voorkomen.
- ▶ Het Vlaamse Partnerschap Duaal Leren en sectorale partnerschappen worden ingezet om het nut van duaal leren als volwaardige leerweg te benadrukken.
- ▶ De regering wil de overeenkomsten tussen school, leerling en bedrijf herbekijken om het leerpotentieel van de jongeren te vergroten. Ze wil een evenwicht vinden tussen kennis en praktijk, waarbij vakbekwaamheid centraal staat.
- ▶ De regering zal de regionale technologische centra (RTC) die per provincie zijn georganiseerd verder uitbouwen tot permanente overlegplatformen tussen scholen en bedrijven. De werking van de RTC zal dichterbij de onderwijszones en lokale arbeidsmarkt worden gebracht.

AANBEVELINGEN

Voordat de gezamenlijke en specifieke aanbevelingen aan bod komen, willen de leden van BANSPA, IBEFE en Brupartners er nog eens op wijzen dat het systeem van alternerend/duaal leren helemaal moet worden erkend als een volwaardige leerweg en niet als een stigmatiserende leervorm die deel uitmaakt van een watervalstelsel. Die evolutie is essentieel om van alternerend/duaal leren een echte keuze te maken die toegankelijk en aantrekkelijk is voor alle jongeren.

De leden van IBEFE¹⁹⁹, BANSPA en Brupartners wijzen er ook op dat deze erkenning pas mogelijk is wanneer alle bevoegde overheden een gemeenschappelijke visie delen. Een collectieve en coherente strategie is essentieel en moet rekening houden met de specifieke kenmerken van het Brusselse grondgebied en het feit dat er verschillende instellingen naast elkaar bestaan die afhangen van de gemeenschappen.

6.1. GEZAMENLIJKE AANBEVELINGEN

a. Aanbeveling 1

De leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners benadrukken dat de perceptie van alternerend/duaal leren moet veranderen, want dat wordt nog te vaak gezien als een stigmatiserende leervorm. Alternerend/duaal leren, dat een opleiding in een centrum of school combineert met praktijkervaring in een bedrijf, biedt reële toekomstperspectieven en bevordert een snelle inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt²⁰⁰.

Ze raden dan ook aan om:

- ▶ het alternerend/duaal leren actief een positief imago te geven bij jongeren, gezinnen, scholen (inclusief klastitularissen) en werkgevers en daarbij de nadruk te leggen op het bijzondere karakter van het systeem, zodat jongeren er op een weloverwogen manier voor kunnen kiezen;
- ▶ een tweetalige Brusselse (FR/NL) campagne te lanceren die door de bevoegde autoriteiten samen wordt geleid en waarin succesverhalen, toekomstperspectieven, de diploma's en de sleutelrol van de bedrijven worden belicht;
- ▶ in deze campagne een plaats te geven aan inspirerende getuigenissen uit beide taalgebieden, cijfers over de integratie op de arbeidsmarkt en informatie die de problematiek van vroegtijdig schoolverlaten nuanceert;
- ▶ het project SENSI van de kamer voor kwalificerend onderwijs van de Instance Bassin op grotere schaal uit te rollen en binnen het duaal leren een soortgelijk project op te starten;
- ▶ zowel op gewestelijk als op sectoraal niveau gericht te communiceren om de doelgroepen efficiënt te bereiken.

199 IBEFE Brussel en Brupartners, *op.cit.*, p. 12-13.

200 Bassins EFE, *op.cit.*, p. 42.

b. Aanbeveling 2

Om de institutionele complexiteit te overbruggen en een gedeelde visie te garanderen, raden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners aan om:

- ▶ een structuur te creëren waarin beleidsmakers, besturen, opleidingsverstrekkers en sociale partners samenkomen en Franstalige en Nederlandstalige goede praktijken kunnen delen. Die structuur zou de uitvoering van educatieve proefprojecten kunnen stimuleren, met name gerelateerd aan de ontwikkeling van taalvaardigheden, de uitwisseling van lesgevers en de mobiliteit van jongeren in alternerend/duaal leren;
- ▶ vooral op basis van onderhavig advies te brainstormen over gemeenschappelijke interpretatiekaders om de verschillen en overeenkomsten tussen de bestaande systemen in kaart te brengen en het toepassingsgebied van het alternerend/duaal leren in Brussel te verduidelijken;
- ▶ te zorgen voor regelmatige dialoog tussen de opleidingsverstrekkers en bedrijven, niet alleen om het aanbod af te stemmen op de behoeften van de Brusselse arbeidsmarkt, maar ook om samenwerking en coördinatie te bevorderen door actoren samen te brengen die doorgaans niet met elkaar communiceren. Deze dialoog zou worden ondersteund door een Brusselse instantie waarvan de leden de bestaande instanties vertegenwoordigen (OFFA, SFMQ, IBEFE, BANSPA, ROF Duaal Leren Brussel);
- ▶ bovendien vertegenwoordigers uit de rand (Unizo, Voka ...) lid te maken van die toekomstige instantie om de gewestelijke socio-economische realiteit te weerspiegelen. Om te bepalen welke actoren uit de rand relevant zijn, bevelen de leden van BANSPA en IBEFE aan om een lijst te maken van alle initiatieven die een link creëren tussen Brussel en de randgemeenten en van alle actoren die zich in de rand bevinden zodat ook zij bij deze gezamenlijke structuur betrokken kunnen worden.

c. Aanbeveling 3

In navolging van de beleidsverklaringen die het alternerend/duaal leren willen promoten als een volwaardige leerweg en niet als een voor de hand liggende oplossing, raden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners aan om een bestaande instantie zoals Cité des Métiers/ Beroepenpunt in Brussel aan te duiden en te versterken, zodat die kan uitgroeien tot het centrale loket dat de actoren van het alternerend/duaal leren samenbrengt en tweetalige informatie verstrekt over alternerend/duaal leren in Brussel.

De leden raden aan om eerst op basis van een kosten-batenanalyse na te gaan hoe het huidige dienstenaanbod van het Beroepenpunt wordt gebruikt en welke impact het heeft. Ze bevelen aan om systematisch tevredenheidsenquêtes te houden bij de gebruik(st)ers en bij uitbreiding ook bij de partners.

De taken en middelen van dit orgaan zouden worden verruimd om:

- ▶ alle beschikbare alternerende/duale trajecten in Brussel (kwalificerend onderwijs, beroepsopleiding, volwassenenonderwijs) in beide gemeenschappen te vertegenwoordigen en zichtbaarheid te geven;
- ▶ naast het huidige aanbod de recentste informatie te verstrekken over diploma's, toekomstperspectieven, beschikbare steunmaatregelen en inschrijvingsvoorwaarden;
- ▶ in twee talen toegankelijk te zijn voor iedereen die met alternerend/duaal leren in aanraking komt: jongeren, gezinnen, leerkrachten, werkgevers en de studiekeuzebegeleid(st)ers.

d. Aanbeveling 4

In advies nr. 25 van IBEFE²⁰¹ en Brupartners kwam al naar voren dat de toegang tot overeenkomsten voor alternerend leren de ontwikkeling van het alternerend/duaal leren in Brussel belemmert, ook in sectoren met een tekort aan arbeidskrachten. Dat probleem treft zowel de Franstalige als de Nederlandstalige opleidingen. De leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners bouwen voort op de verbintenissen in de beleidsverklaringen en de aanbevelingen uit het vorige advies van IBEFE en raden dan ook aan om:

- ▶ eerst en vooral een overzicht te maken van de bestaande sectorale platformen om na te gaan welke daarvan echt functioneel zijn en rechtstreeks aansluiten bij de behoeften van de sectoren, alvorens te denken aan nieuwe platformen of voorzieningen voor coördinatie;
- ▶ de coördinatie tussen scholen, opleidingsverstrekkers en economische actoren te verbeteren via de bestaande sectorale platforms;
- ▶ jongeren beter te begeleiden in hun zoektocht naar overeenkomsten voor alternerend leren door de juiste actoren op het terrein in te schakelen zodat jongeren de nodige informatie, individuele follow-up en ondersteuning krijgen om alle beschikbare kansen te kunnen benutten;
- ▶ via de expertise van actoren op het terrein steun te bieden aan kmo's en zelfstandigen die jongeren in alternerend/duaal leren aannemen: eenvoudigere en minder administratieve procedures, logistieke ondersteuning en uitbreiding van de bestaande steunmaatregelen om de inschakeling van jongeren in alternerend/duaal leren te vergemakkelijken;
- ▶ vooral in sectoren met een tekort aan arbeidskrachten gerichte campagnes te lanceren voor de werkgevers om de voordelen van alternerend/duaal leren in de kijker te zetten, te informeren over de bestaande opleidingen en de eerste contacten met de jongeren te vergemakkelijken;
- ▶ follow-up te voorzien om te weten hoeveel overeenkomsten voor alternerend leren worden gesloten dankzij de prospectieacties, platformen en stimuleringsmaatregelen.

e. Aanbeveling 5

De leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners raden aan om:

- ▶ proefprojecten op te zetten om overeenkomsten voor alternerend leren tussen de Franstalige en Nederlandstalige systemen mogelijk te maken, want dat is door de verschillende regelgeving in beide gemeenschappen erg complex;
- ▶ de criteria en procedures voor erkenning tussen het Franstalige en het Nederlandstalige systeem op elkaar af te stemmen, zodat een bedrijf in één keer erkend kan worden om jongeren uit beide systemen aan te nemen. Zo worden dubbele procedures vermeden en wordt het vooral in Brussel makkelijker om jongeren in alternerend/duaal leren aan te nemen;
- ▶ voor de Franstalige en Nederlandstalige systemen samen een algemene analyse te maken van de behoefte aan overeenkomsten voor alternerend leren per sector en per geografisch gebied, en de sectorfederaties en -organisaties een belangrijkere rol te geven om die overeenkomsten te identificeren, te coördineren en te ontwikkelen, vooral in de randgemeenten.

201 IBEFE Brussel en Brupartners, *op.cit.*, p. 8-9.

f. Aanbeveling 6

Jonge Brusselaars verkeren in onzekerheid en de bedrijven zijn zich niet bewust van hun situatie, dus raden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners aan om iedereen die betrokken is bij de begeleiding van jongeren te sensibiliseren en beter voor te bereiden (zie de afbeelding onder 4.3 Begeleiding).

g. Aanbeveling 7

Om overeenkomsten voor alternerend leren toegankelijker te maken voor jongeren in de Brusselse rand, raden de leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners aan om voor jongeren in alternerend/duaal leren een mobiliteitsplan te ontwikkelen. Dit plan zou een aanvulling vormen op de bestaande mobiliteitsplannen binnen de bedrijven. Overleg tussen de institutionele actoren (MIVB/STIB, De Lijn) of elke andere betrokkene bij de mobiliteit in de regio is essentieel om de slechte bereikbaarheid van bepaalde locaties aan te pakken. Optimalisering van het vervoer zou het aanbod aan plaatsen vergroten en jongeren meer kansen geven om later werk te vinden in de rand.

h. Aanbeveling 8

De recente beleidsverklaringen en hervormingen houden geen rekening met de specifieke kenmerken van Brussel (mobiliteit, taal, socio-economische structuur, lonen, onzekere situatie van jongeren, internationaal karakter, culturele en religieuze diversiteit ...). Daardoor zijn de hervormingen mogelijk niet afgestemd op het Brusselse publiek en de gewestelijke opleidingsverstrekkers.

De leden van IBEFE, BANSPA en Brupartners raden aan om:

- ▶ een overlegstructuur in te voeren voor de deeltentiteiten, waarvan de wetgeving een impact heeft op Brussel. In die structuur moeten zeker vertegenwoordigers van de gewestelijke overheden en actoren op het terrein zitten, zodat de politieke beslissingen rekening houden met de specifieke kenmerken van het Gewest;
- ▶ bij elke nieuwe hervorming of beleidsverklaring een speciale impactbeoordeling voor Brussel uit te voeren, zowel voor het publiek als voor de gewestelijke opleidingsverstrekkers.

6.2. NEDERLANDSTALIGE AANBEVELINGEN

a. Aanbeveling 1

Afstemmen van vraag en aanbod tussen arbeidsmarkt en onderwijs inzake de studierichtingen. Het ROF (Regionaal Overlegforum) speelt hier een belangrijke rol in, maar om de afstemming te verbeteren is het nodig om de adviserende rol van het ROF te herformuleren. Het is belangrijk om niet enkel op Vlaams niveau, maar ook op regionaal en Brussels niveau na te gaan hoeveel leerwerkplekken er beschikbaar zijn voor bepaalde studierichtingen. Zoals hierboven beschreven heeft het Brussels Gewest een ander soort arbeidsmarkt dan Vlaanderen, en een andere socio-economische context. Als we willen dat leerlingen naar succesvolle richtingen met toekomstperspectief geleid worden, is het cruciaal om rekening te houden met deze specifieke hoofdstedelijke socio-economische context. Het ROF beschikt over voldoende kennis en middelen om hierin een nog efficiëntere adviserende rol te spelen.

b. Aanbeveling 2

Voorzie ruimte voor trajectbegeleiders op de werkvloer: een te groot deel van de tijd van trajectbegeleiders wordt momenteel besteed aan het zoeken naar een leerwerkplek. De situatie in Brussel en de tekorten aan bepaalde leerwerkplekken tonen aan dat er meer ondersteuning nodig is voor het zoeken naar leerwerkplekken. Daarnaast is het belangrijk dat de samenwerking duurzaam en naar voldoening kan verlopen zodra er een leerwerkplek gevonden is. In de praktijk merken we dat de communicatie tussen de leerwerkplek en de school hierin een belangrijke rol speelt. Trajectbegeleiders hebben meer tijd nodig om goede contacten te kunnen leggen met de leerwerkplek, en om de leerling nauwer te kunnen opvolgen tijdens het duale traject. Als er snel ingegrepen kan worden wanneer nodig en het traject nauw kan opgevolgd worden, zien we dat de kansen voor succes hoger liggen.

c. Aanbeveling 3

Momenteel verdwijnen heel wat leerlingen na een negatieve screening. In principe keren de leerlingen terug naar het regulier onderwijs, maar in de praktijk gebeurt dit nauwelijks. Daarom is er nood aan een systeem dat deze leerlingen structureel kan opvolgen. We weten dat de leerlingen in duaal leren een kwetsbare groep zijn, die vaak schoolmoe zijn en duaal leren als laatste optie zien. Het is daarom belangrijk dat deze leerlingen nauw worden opgevolgd wanneer ze dreigen uit te vallen, en dat er een opvangnet wordt ontwikkeld voor de leerlingen die hun traject moeten stopzetten. Zo vermijden we dat heel wat leerlingen terecht komen in een NEET-situatie. Er is dus nood aan:

- ▶ de ontwikkeling van een opvangnet en een begeleidingsproces van leerlingen die negatief worden gescreend, of halverwege hun duale traject de opleiding stopzetten;

- ▶ betere begeleiding van jongeren die dreigen uit te vallen, jongeren die bijvoorbeeld veel afwezig zijn op school, maar wel aanwezig op de leerwerkplek of omgekeerd;
- ▶ in Brussel kan deze rol opgenomen worden door KANS (KANS is een netoverstijgende CLB-werking – Centrum voor Leerlingenbegeleiding – die het bestaande aanbod rond schooluitval in Brussel vlotter toegankelijk wil maken) in samenwerking met andere partners, zoals Tracé Brussel vzw.

d. Aanbeveling 4

Vereenvoudig het administratieve proces voor leerwerkplekken. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een groot tekort aan leerwerkplekken voor bepaalde studierichtingen, en voor KMO's en kleine zelfstandigen zijn er veel drempels om zichzelf te registreren als leerwerkplek. Vereenvoudiging van dit proces en specifieke incentives om hen verder te ondersteunen, kunnen zorgen voor een verdere uitbreiding van het aantal leerwerkplekken. Hier kan de prospectiecel van Actiris een cruciale rol in spelen, alsook kleine pilootprojecten omtrent werkplekieren.

Een voorbeeld hiervan is de brugfiguur werkplekieren, een project van Tracé Brussel vzw in opdracht van Actiris. Door het project, en de samenwerking van Tracé Brussel vzw met de Nederlandstalige secundaire scholen in Brussel, is er kennis verzameld die niet te bekomen is in andere vormen van onderzoek. Daarnaast zijn er aan de hand van de noden van de scholen en de werkgevers netwerkevenementen georganiseerd die trajectbegeleiders en werkgevers samenbrengen. De werking van de organisaties die dicht bij het werkveld staan is uniek en zorgt voor cruciale inzichten die nodig zijn voor de verder ontwikkeling van duaal leren en werkplekieren in Brussel.

e. Aanbeveling 5

Zet in op het ondersteunen van het Nederlands op de werkvloer, want er zijn weinig Nederlandstalige leerwerkplekken beschikbaar in Brussel. Daarom ook spreken leerlingen vaak een andere taal dan het Nederlands op de leerwerkplek, hoewel het belangrijk is voor de leerlingen om hun Nederlands te oefenen op school én op de leerwerkplek, ook mede voor de ontwikkeling van hun socioprofessionele vaardigheden. Er dus is nood aan:

- ▶ brede ondersteuning van werkgevers voor de uitwerking van een taalbeleid op de werkvloer;
- ▶ de ontwikkeling van toolkits die gebruikt kunnen worden tijdens evaluaties, gesprekken met de trajectbegeleiders, etc. op de werkvloer;
- ▶ niet enkel een taalbeleid uitwerken voor grote bedrijven, maar ook een taalbeleid voor kleinere zelfstandigen en KMO's realistisch maken;
- ▶ ondersteuning voor trajectbegeleiders of leerkrachten voor het uitvoeren van evaluaties wanneer de mentor geen Nederlands spreekt.

Het Huis van het Nederlands kan hierin een nuttige rol spelen.

f. Aanbeveling 6

Ondersteun de werking van de sectororganisaties & federaties in een Brusselse context. De tekorten aan leerwerkplekken in bepaalde sectoren tonen aan dat er nood is aan bredere ondersteuning in de prospectie naar nieuwe leerwerkplekken. De sectororganisaties kunnen hierin een belangrijke rol spelen, die momenteel nog wordt onderbenut. Zoals reeds aangestipt zijn veel sectororganisaties aan Nederlandstalige kant minder actief in Brussel omdat het moeilijker is voor hen om contact te zoeken met de werkgevers aanwezig in het Gewest. Ook al hebben de scholen nood aan de ondersteuning van de sectororganisaties. De Brusselse context toont aan dat er meer ruimte en middelen nodig zijn voor de sectororganisaties om actief te kunnen zijn in Brussel. Nu is er vaak één consulent voor Vlaams-Brabant en Brussel, waardoor er in de praktijk relatief beperkte aandacht gaat naar Brussel. Er is nood aan consultants met specifieke kennis van de Brusselse context, zodat zij gerichte ondersteuning kunnen geven op maat van de Brusselse scholen.

6.3. FRANSTALIGE AANBEVELINGEN

a. Aanbeveling 1

De leden van IBEFE en Brupartners stellen vast dat er onvoldoende geconsolideerde gegevens bestaan over het traject van jonge nieuwkomers en NBMV, vooral na hun periode in DASPA-klassen en hun eventuele stap naar alternerend leren. Zij raden daarom aan om:

- ▶ meer gegevens over het traject en vooral de stap naar alternerend leren van jonge nieuwkomers en NBMV te verzamelen en te analyseren zonder de AVG te schenden;
- ▶ meer middelen in te zetten om beter rekening te houden met de specifieke behoeften van jonge NBMV en nieuwkomers in de CEFA.

b. Aanbeveling 2

Uit de gegevens blijkt dat een groot deel van de jongeren in alternerend leren meerderjarig is, vaak door leerachterstand. Bovendien zijn jongens in de meerderheid. Naar aanleiding van die bevindingen raden de leden van IBEFE en Brupartners aan om:

- ▶ meerderjarige jongeren met leerachterstand te ondersteunen met aangepaste remediëringmaatregelen om hen te blijven motiveren;
- ▶ de toegang van meisjes tot beroeps- en technische opleidingen actief te bevorderen via speciale sensibiliseringscampagnes en maatregelen om de beroepen aantrekkelijker te maken;
- ▶ te waken over de omstandigheden waarin de meisjes worden onthaald door het onderwijzend personeel en de werkgevers bewust te maken van de uitdagingen van genderdiversiteit.

c. Aanbeveling 3

Ondanks bepaalde initiatieven wijzen de actoren van het alternerend leren nog op de complexiteit van de regels rond kinderbijslag. De leden van IBEFE en Brupartners raden daarom aan om een gecentraliseerde dienst op te richten die alle relevante informatie voor jongeren in alternerend leren bundelt, met praktische informatiefiches, concrete voorbeelden en begeleiding voor de opleidingsverstrekkers en jongeren om de wetgeving toegankelijk en direct bruikbaar te maken. Vertegenwoordigers van de kinderbijslagfondsen moeten deel uitmaken van deze dienst.

d. Aanbeveling 4

Met het oog op een ruimere en betere begeleiding in de bedrijven raden de leden van IBEFE en Brupartners aan de dat de 'référent-es', 'tuteur-rices' en jongeren elkaar eerst ontmoeten voordat de jongeren starten in een bedrijf. Dankzij die ontmoetingen kan een duidelijk educatief plan worden uitgewerkt, dat wordt opgesplitst in taken en opdrachten die de jongeren in het bedrijf moeten voltooien. De jongeren komen zo ook te weten met wie ze tijdens hun periode in het bedrijf allemaal in contact zullen komen en welke taken al die mensen hebben. De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om dit plan in overleg tussen de 'référent-e', de 'tuteur-ricé' en de jongere te bespreken en goed te keuren.

e. Aanbeveling 5

De begeleiding door de 'référent-es' is cruciaal om het alternerend leren van de jongeren in een bedrijf te laten slagen. De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om het werk van de 'référent-es' op het terrein te ondersteunen om eventuele problemen bij de jongeren (soft skills, gebrek aan motivatie, al dan niet aangepaste taken ...) aan te pakken en samen met de bedrijven oplossingen te zoeken. Dit houdt onder meer in dat administratieve taken worden toevertrouwd aan administratief personeel, zodat er meer tijd vrijkomt voor de follow-up van de jongeren. De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om het aantal bezoeken in het bedrijf op te trekken tot twee per maand.

Ze bevelen ook aan om het aantal 'référent-es' te verhogen en het aantal jongeren per 'référent-e' te verlagen, zodat de jongeren kwalitatieve en individuele begeleiding kunnen krijgen.

f. Aanbeveling 6

De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om te kijken naar de goede praktijken in het Nederlandstalige landsdeel en te analyseren in welke mate het haalbaar is om ook in de Franstalige systemen een aanloopfase in te voeren. Deze voorbereidende fase zou foute studiekeuzes moeten verminderen en maakt het mogelijk om een duidelijk carrièreplan uit te werken met jongeren die een alternerend traject willen volgen maar nog niet de nodige informatie hebben om zich in deze leermethode te ontplooiën.

g. Aanbeveling 7

De actoren van het alternerend leren geven aan dat het ondanks het tekort aan arbeidskrachten moeilijk is om bedrijven te vinden die bereid zijn jongeren in alternerend leren aan te nemen. De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om monitoringindicatoren uit te werken door gegevens te verzamelen over het aantal erkenningen dat aan bedrijven wordt verleend en over de economische sectoren waarin die bedrijven actief zijn.

h. Aanbeveling 8

De Franstalige opleidingsverstrekkers gaven aan dat het bestaan en de rol van de diensten van Actiris die de werkgevers sensibiliseren vaag blijven. Volgens sommige opleidingsverstrekkers zijn er alleen informele uitwisselingen en contacten met betrekking tot de premies voor alternerend leren, wat de toegang tot deze incentives beperkt en de acties ter promotie belemmert. De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om de taken en verantwoordelijkheden van de diensten transparanter te maken zodat ze minder dubbelzinnig zijn, overzichtelijker worden en de samenwerkingen formeler worden.

i. Aanbeveling 9

De verschillende betrokken partijen betwijfelen of het gebruik van een algemeen interprofessioneel platform naar het voorbeeld van Stage+ wel relevant is. De beroepssectoren lijken met hun uitgebreide kennis van de praktijk voor velen het best geplaatst te zijn om op zoek te gaan naar bedrijven en ze zouden tevens de beste tussenpersonen zijn om bedrijven en stagiair(e)s met elkaar te 'matchen'. De leden van IBEFE en Brupartners raden daarom aan om objectief te bekijken of een interprofessioneel platform relevant is en te onderzoeken of een variant van het platform Stage+ per sector beter is.

j. Aanbeveling 10

De leden van IBEFE en Brupartners beseffen dat jongeren op het moment van hun studiekeuze betere en duidelijkere informatie moeten krijgen over de soorten diploma's en dat moet worden gezorgd voor continuïteit in het leertraject zodat de jongeren uiteindelijk zonder onderbreking van hun studies toegang krijgen tot het hoger onderwijs.

k. Aanbeveling 11

De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om de lesgevers van technische vakken in de CEFA regelmatig eens mee te laten draaien in de bedrijven, zodat hun vaardigheden mee blijven met de ontwikkelingen en behoeften van de arbeidsmarkt. In dat opzicht dompelt het programma *Entr'Apprendre*, dat de Fondation pour l'Enseignement opnieuw heeft gelanceerd, professionals in het kwalificerend onderwijs twee dagen onder bij bedrijven waarmee wordt samengewerkt zodat zij kunnen kennismaken met de huidige beroepspraktijken en de opleidingen kunnen aanpassen aan de realiteit op het terrein.

l. Aanbeveling 12

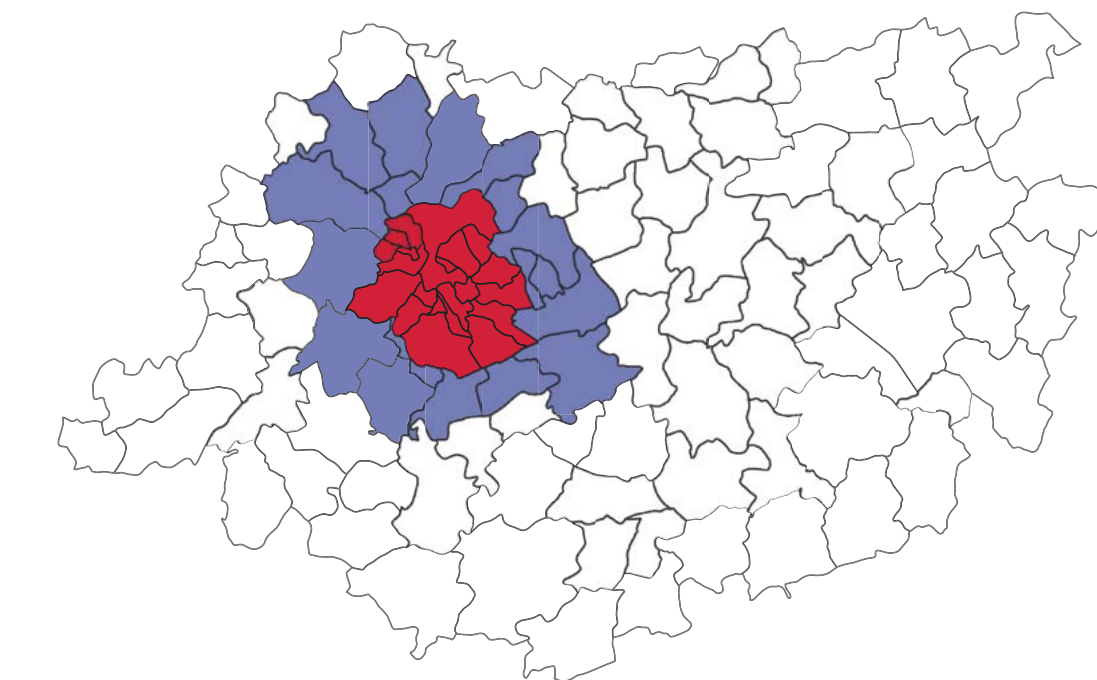
De leden van IBEFE en Brupartners raden aan om de bestaande activiteiten voor begeleiding bij de studiekeuze beter te coördineren door ze meer complementair te maken en de marketingtitels die voor beroepen worden gebruikt te harmoniseren zodat ze voor de jongeren, gezinnen, scholen, opleidingsverstrekkers en bedrijven allemaal even duidelijk zijn.

WOORDENLIJST

- ▶ **Alternerende opleiding:** verwijst naar jongeren die een alternerend traject volgen bij het efp.
- ▶ **Alternerend onderwijs:** verwijst naar jongeren die een alternerend traject volgen bij een CEFA.
- ▶ **Duaal leren:** verwijst naar jongeren die alternerend onderwijs volgen in een Nederlandstalig systeem.
- ▶ **CEFA:** *Centre d'éducation et de formation en alternance*
- ▶ **Aanloopfase:** de stage ter voorbereiding op het duaal leren
- ▶ **Werkplekleren:** overeenkomst voor duaal leren
- ▶ **Jongeren in alternerend leren:** verwijst naar de leerlingen onder leerovereenkomst van het efp, de leerlingen van de CEFA en de leerlingen in duaal leren.
- ▶ **Trajectbegeleid(st)er:** de trajectbegeleid(st)er heeft de taak om de jongeren te begeleiden bij hun zoektocht en om erop toe te zien dat de opleiding in het bedrijf goed verloopt. Deze persoon vormt voor de jongeren de schakel tussen de school/het opleidingscentrum en het bedrijf. De bevoegdheden verschillen naargelang van het systeem.
- ▶ **Rand:** de Vlaamse Rand bestaat uit de 19 randgemeenten rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze vormen op zich geen administratief geheel, maar krijgen door hun speciale situatie wel extra aandacht van de Vlaamse overheid. Ze behoren namelijk tot Vlaams-Brabant, maar hun taalkundige realiteit is anders door het grote aantal Franstalige inwoners.

0 10 20 km

- Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Asse, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembek-Oppem, Zaventem
- Gemeenten in Vlaams-Brabant (niet in de rand) en gemeenten in Waals-Brabant

BIBLIOGRAFIE

8.1. GESPECIALISEERDE WERKEN

- ▶ F. BALUTEAU, V. DUPRIEZ, M. VERHOEVEN, *Entre tronc commun et filières, quelle école moyenne. Étude comparative*, Éditions Academia, 2018, p. 240
- ▶ W. DE CORT, D. VERHAEST & K. DE WITTE, "Wie kiest voor duaal leren?" *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 32(1), 2022, p. 185-192.
- ▶ D. VERHAEST, K. DE WITTE, "Voorbij de aanloopfase van duaal leren". *Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen*, KU Leuven, 2025.
- ▶ M. VERHOEVEN (UCL) over het verband tussen ongelijkheid en een migratieachtergrond in de schoolsystemen. J. DANHIER (ULB) over de kwestie van discriminatie in het secundair onderwijs in Franstalig België. Zie de samenvatting van IBEFE Brussel naar aanleiding van de conferentie «*Entre logiques institutionnelles et familiales : les inégalités sociales à l'école*» van maart 2025.

8.2. ONDERZOEKEN EN RAPPORTEN

- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance*, samenvatting, december 2022 46 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1a. Apprenants*, december 2022 142 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1b. Employeurs, secteurs et partenaires sociaux*, december 2022, 102 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 1c. Employeurs et enseignants*, december 2022, 45 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 2a./2b. Promotion et image des métiers et formations et Orientation vers la formation*, december 2022, 65 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 2d. Evaluation, validation et certification des acquis*, december 2022, 47 p.
- ▶ Agir pour l'enseignement (APE) vzw, *Etat des lieux pour un renforcement transversal de l'enseignement qualifiant et de la formation professionnelle, en particulier de l'alternance - 3c. Offres et parcours*, december 2022, 146 p.
- ▶ Departement Werk en Sociale Economie, *Jaarrapport Vlaams Partnerschap Duaal leren 2023-2024*, februari 2025, 84 p.
- ▶ efp, Pôle DORA, *Rapport 2023-2024*, 138 p.
- ▶ efp, *Rapport d'activité*, 2024, 60 p.
- ▶ Fapeo, *Du racisme à l'école au racisme dans l'enseignement*, n°3, 2021, 49 p.
- ▶ Fédération Wallonie-Bruxelles, Onderwijs, *Les indicateurs de l'enseignement 2024*, 24 april 2025, 63 p.

- ▶ Fédération Wallonie-Bruxelles, Waals Gewest en IWEPS, *De l'enseignement secondaire vers l'enseignement supérieur en Fédération Wallonie-Bruxelles - Analyse des transitions à partir du Cadastre des Parcours Educatifs et Post-éducatifs*, mei 2023, 60 p.
- ▶ IBEFE en Brupartners, *Gezamenlijk advies nr. 25 met Brupartners: Stand van zaken voor een transversale versterking van het kwalificerend onderwijs en de beroepsopleiding, meer bepaald van het alternerend leren*, 5 december 2023, 13 p.
- ▶ IBEFE Brussel, "Socio-economische diagnose van het Brussels grondgebied en de arbeidsmarkt", *Analytisch en prospectief verslag 2024*, juni 2024, 100 p.
- ▶ IBEFE Brussel, "Chapitre IV : Thématiques communes : liste des recommandations complémentaires", *Analytisch en prospectief verslag 2021*, 2021, 86 p.
- ▶ IBEFE, *L'alternance dans tous ses états – Enquêteverslag*, mei 2022, 47 p.
- ▶ IDEA Consult, & HIVA KU Leuven, *Interregionale arbeidsmobiliteit voor Brusselse werkzoekenden in de Vlaamse rand rond Brussel*, 2023, 65 p.
- ▶ Koning Boudewijnstichting, *Van negatief imago naar positieve keuze en minder schooluitval: Een verkenningsoefening naar arbeidsmarktgerichte STEM-opleidingen*, 2025, 55 p.
- ▶ OESO, *Improving the labour market relevance and use of training profiles in French-speaking Belgium*, Samenvatting, 2023.
- ▶ OESO, *Propositions et recommandations pour l'amélioration de la production et de l'utilisation des profils de formation du SFMQ*, 2024, 24 p.
- ▶ Rekenhof, *Voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten: Leerlingenbegeleiding in het beroepssecundair onderwijs*, april 2021, 90 p.
- ▶ VDAB, *Schoolverlatersrapport editie 2025*, 2025, 78 p.
- ▶ view.brussels, *De arbeidsmarkt in het Brussels Gewest in 2023*, 4 december 2024, 76 p.
- ▶ view.brussels, *Analyse van de knelpuntberoepen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, januari 2024, 126 p.
- ▶ Vivalis.brussels, *Welzijnsbarometer 2023*, maart 2024, 164 p.
- ▶ Voka, *Praktijkgericht onderwijs als eerste keus: naar meer waardering en kwaliteit voor onze praktische talenten*, 2025, 28 p.

8.3. BELEIDSVERKLARINGEN EN WETTEN

- ▶ Communautaire beleidsverklaring van MR en Les Engagés, *Avoir le courage de changer pour que l'avenir s'éclaire*, legislatuur 2024-2029, 11 juli 2024.
- ▶ Decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend secundair onderwijs, BS, 24 september 1991.
- ▶ Koninklijk besluit houdende de uitvoering van de wet van 9 mei 2018 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfssituatie bevinden, Belgisch Staatsblad, 2 september 2018.

8.4. WERKGROEPEN

- ▶ Buitengewoon duaal, evenement voor duaal leren in het buitengewoon onderwijs (11/03/2025)
- ▶ Centrumraad CLW Stad Brussel 03/06/2025.
- ▶ Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 18 september 2025.
- ▶ Gezamenlijke werkgroep 'alternance/duaal leren' van IBEFE/BANSPA, 4 juni 2025.
- ▶ Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 26 maart 2025.
- ▶ Vaste werkgroep voor alternerend leren van IBEFE, 2 december 2024.
- ▶ Regionaal Overlegforum Duaal Leren Brussel 22/05/2025.
- ▶ Tracé Brussel vzw, Gesprekken met scholen in het kader van project werkplekieren Tracé Brussel vzw (2025).
- ▶ Tracé Brussel vzw, Interviews bedrijven in kader van project werkplekieren van Tracé Brussel vzw (2025).
- ▶ Tracé Brussel vzw, Gesprekken Buso-scholen in Brussel die duaal leren aanbieden vanuit Tracé Brussel vzw (2025).

8.5. WEBSITES

- ▶ Duaal leren in het secundair onderwijs pagina van de Vlaamse Overheid <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/een-onderwijsinstelling-of-opleiding-kiezen/op-zoek-naar-een-school-of-studierichting-gewoon-secundair-onderwijs/duaal-leren-in-het-secundair-onderwijs>
- ▶ Lijst met knelpuntberoepen in 2023, opgesteld door Actiris, https://www.actiris.brussels/media/4pqbezyc/2023-06-lijst-kb_compressed-h-5CDA1EF8.pdf
- ▶ Schoolse Vorderingen 2025 overzicht opgemaakt door Statistiek Vlaanderen <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/schoolse-vorderingen>
- ▶ Schooljaar, schoolweek en schooldag in het secundair onderwijs pagina van de Vlaamse Overheid <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/schooljaar-schoolweek-schooldag/schooljaar-schoolweek-schooldag-secundair-onderwijs>
- ▶ Vlaamse overheid, cijfers werkplekken duaal leren via <https://werkplekken.werkplek-duaal.be/so>

8.6. PERSBERICHTEN

- ▶ Bruzz, *Kansarmoede in het onderwijs stijgt: Hoe is de situatie in jouw school?*, 1 september 2025.
- ▶ Le Soir, *Les filières de l'alternance doivent être en lien avec les attentes des entreprises*, 23 oktober 2024.
- ▶ RTBF Actus, *Adaptation du tronc commun : 'On revient à une école du tri' dénonce un artisan du Pacte d'excellence*, 8 oktober 2025.

BIJLAGE

9.1. VOORSTELLING VAN DE SYSTEMEN

a. Franstalig Brussel

Alternerend leren als basisopleiding

Alternerend onderwijs

Het alternerend secundair onderwijs combineert een theoretische en praktische opleiding (600 periodes van 50 minuten aan een CEFA) met een traject in een bedrijf (minstens 600 uur opleiding door middel van werk in een bedrijf) op basis van een overeenkomst voor alternerend leren.

Dit onderwijs wordt gegeven aan een instelling die CEFA (*Centre d'éducation et de formation en alternance*) wordt genoemd. Een CEFA is een structuur die verbonden is aan verschillende instellingen voor regulier voltijds secundair onderwijs die in de 2de en 3de graad technisch kwalificerend onderwijs of beroepsonderwijs organiseren. Een CEFA kan echter ook uit slechts één instelling bestaan.

Alternerende opleidingen aan het efp/sfpme

De alternerende opleiding combineert een theoretische en praktische opleiding in een opleidingscentrum (1 tot 2 dagen per week) met een traject in een bedrijf (3 tot 4 dagen per week) op basis van een overeenkomst voor alternerend leren.

Deze opleiding wordt gegeven door het efp (*Espace Formation des PME*), een opleidingscentrum voor de middenstand in het Brussels Gewest. De opleiding duurt 3 jaar en leidt tot een door de Fédération Wallonie-Bruxelles erkende kwalificatie en een erkenning van de beroepscompetenties.

b. Nederlandstalig Brussel

Secundair onderwijs

Duaal leren in het secundair onderwijs

Duaal Leren is mogelijk vanaf de tweede graad in het secundair onderwijs voor 15- tot 25-jarigen die graag echte ervaring willen opdoen. Na de derde graad is er de mogelijkheid om een specialisatiejaar te volgen met de focus op het verwerven van extra beroepscompetenties, of om de leerling voor te bereiden op het hoger onderwijs. Duaal leren is een voltijdse opleidingsvorm voor leerlingen die arbeidsbereid en arbeidsrijp zijn, dus voor leerlingen die willen werken en klaar zijn om te werken. De leerling gaat maximum 2 dagen per week naar school en werkt 3 dagen per week op de werkplek. Op school

worden de leerlingen begeleid door een trajectbegeleider en leerkrachten, op de werkvloer ontvangen de leerlingen begeleiding van een mentor. Deze mentor moet ook verplicht een mentoropleiding volgen. Voordat de leerling van start kan gaan bij een onderneming moet deze een erkenning aanvragen om een leerwerkplek te worden, eens deze is goedgekeurd en er een mentor op de werkvloer is mag de leerling van start gaan. Na het afronden van een duaal traject behaalt de leerling een diploma secundair onderwijs.

De aanloophase

Voordat een leerling kan starten in duaal leren wordt deze gescreend tijdens de screeningsweken in het begin van het schooljaar (september). Als de school merkt dat de leerling nog niet klaar is voor een duaal traject, nog niet arbeidsbereid of arbeidsrijp is (i.e. de leerling wil werken en is klaar om te werken) zal deze een aanloophase moeten volgen. Deze aanloophase is enkel mogelijk in het gewoon secundair onderwijs en niet in het buitengewoon secundair onderwijs. De aanloophase is een voorbereidend traject waarin wordt gewerkt aan arbeidsattitudes, zo wordt de leerling klaar gemaakt voor een duale stage. Deze begeleiding kan via een groepsvorming of een individuele begeleide stage, de aanloophase duurt zo kort als mogelijk maar zo lang als nodig. De trajecten Ondersteuning Alternierend Leren (OAL) worden aangeboden door vier sociale partners in Brussel: Arktos, Groep Intro, JES en Profo. Eens de leerling van start gaat bij een duale werkplek, kan deze nog steeds beroep doen op ondersteuning van de partners als dit nodig is.

Als er tijdens de screening wordt gemerkt dat de leerling vooral het Nederlands nog niet voldoende beheerst om te starten met een duaal traject kan deze ook extra taalondersteuning krijgen tijdens de aanloophase. Via Taalkot van Abrusco kan de leerling begeleid worden.

Type overeenkomsten

Eens erkend, kan een werkgever een overeenkomst afsluiten met de jongere. Als die een overeenkomst wil sluiten met een jongere die een opleiding volgt in het kader van duaal leren, zijn er verschillende mogelijkheden.

- ▶ De **Overeenkomst Alternerende Opleiding** (OAO) is de standaardovereenkomst voor alle opleidingen waarbij de leerling minstens 20 u gemiddeld per week op jaarbasis levert bij een werkgever.
- ▶ De **Stageovereenkomst Alternerende Opleiding** (SAO) is de standaardovereenkomst voor opleidingen waarbij de jongere minder dan 20 u gemiddeld per week op jaarbasis leert in een onderneming.
- ▶ De **Deeltijdse Arbeidsovereenkomst** (DA) is een overeenkomst waarbij een jongere in het **deeltijds beroepssecundair onderwijs** (niet mogelijk in duaal leren) minder dan 20 uur per week (gemiddeld op jaarbasis) werkt op de werkplek. Ondernemingen in de non-profitsector, waar de sociale Maribel van toepassing is, kunnen ook gebruikmaken van de **deeltijdse arbeidsovereenkomst sociale Maribel**. Neem voor vragen rond de Sociale Maribel zeker contact op met loket@jongerenindesocialprofit.be.
- ▶ De **Startbaanovereenkomst Type 2** (SBO type II) is een **deeltijdse** arbeidsovereenkomst bij een van de Brusselse gemeenten. Deze deeltijdse overeenkomst wordt gekoppeld aan een opleidingsonderdeel in het *deeltijds beroepssecundair onderwijs* en is niet mogelijk in het duaal leren (van minimaal 240 uur op jaarbasis).

	Bezoldiging	Vakantiedagen
OAO	Leervergoeding	Leerling volgt schoolvakantieregeling max. 20 opgebouwde vakantiedagen aangevuld met onbetaald verlof
SAO	Neen	Leerling volgt schoolvakantieregeling
DA	Conform de lopende CAO	Conform de lopende CAO

De rol van Tracé Brussel vzw

Binnen de uitrol van het duaal leren in Brussel heeft Tracé Brussel vzw een brede ondersteunende rol. Zo is Tracé Brussel vzw de voorzitter van het Regionaal Overlegforum Duaal Leren in Brussel, organiseert de vzw een trimestrieel overleg (werkgroep) voor duaal leren, een werkgroep voor het duaal leren in het Buitengewoon Secundair Onderwijs, en beheert Tracé Brussel vzw de aanmeldingen van de OAL-trajecten en faciliteert het de samenwerking tussen de scholen en de partners. Hierdoor is Tracé Brussel vzw het aanspreekpunt voor duaal leren voor scholen en alle betrokken partners in Brussel.

ROF (Regionaal Overlegforum Duaal Leren)

Tracé Brussel vzw is de voorzitter van het Regionaal Overlegforum voor Duaal Leren in Brussel (ROF). Het ROF BHG maakt in de eerste plaats regionale afstemming mogelijk tussen Brusselse onderwijsactoren die duaal leren aanbieden of willen gaan aanbieden. Verder buigt het ROF BHG zich op aanvraag van scholen over het aanbod van de duale opleidingen in het BHG, en formuleert het advies over welke duale opleidingen interessant kunnen zijn om te programmeren in Brussel. Tracé Brussel vzw werkt hiervoor samen met arbeidsmarktexperts van [view.brussels](#) (Actiris) en [VDAB Brussel](#). Deze instellingen voorzien de (mogelijke) aanbieders van de nodige informatie omtrent hun programmatiekeuzes vanuit het perspectief van de Brusselse arbeidsmarkt.

Trimestrieel overleg Duaal Leren (werkgroep)

Naast het ROF BHG organiseert Tracé Brussel vzw een trimestrieel overleg voor duaal leren. Hier komen de partners en de scholen samen om het verloop van de samenwerking te bespreken.

Werkgroep Duaal Leren Buitengewoon Secundair Onderwijs

Omdat het trimestrieel overleg voor duaal leren enkel voor de gewone secundaire scholen in Brussel is, nam Tracé Brussel vzw recent het initiatief om een gelijkaardige werkgroep voor duaal leren in het buitengewoon secundair onderwijs in Brussel te organiseren. Het doel van deze werkgroep is om uitwisseling tussen de verschillende scholen te stimuleren, en verdere inhoudelijke ondersteuning te bieden aan de uitrol van duaal leren in het buitengewoon onderwijs.

Beheer van aanmeldingen trajecten OAL

Tracé Brussel vzw beheert de aanmeldingen van de OAL-trajecten en coördineert de samenwerking tussen de partners van de OAL-trajecten en duale scholen.

9.2. TABEL MET EEN VERGELIJKING VAN DE SYSTEMEN

Criteria	Franstalige systemen		Nederlandstalige systemen	
	Basisopleiding		Secundair onderwijs	
	CEFA (FWB) ²⁰²	Alternerend leren bij het efp/ sfpme	Duaal leren in secundaire scholen	Duaal leren bij Syntra
Doelpubliek	15- tot 25-jarigen	15- tot 25-jarigen	15- tot 25-jarigen	15- tot 25-jarigen
Inschrijvingsvoorwaarden	<p>15-jarigen moeten twee jaar voltijds secundair onderwijs hebben gevolgd.</p> <p>Voor 16- tot 18-jarigen gelden geen specifieke voorwaarden.</p> <p>18- tot 20-jarigen moeten een overeenkomst voor alternerend leren gesloten hebben.</p> <p>21- tot 25-jarigen moeten ten laatste op 1 oktober van het jaar waarin ze 21 worden ingeschreven zijn bij een CEFA en ze moeten een overeenkomst voor alternerend leren gesloten hebben.</p>	<p>15-jarigen moeten minstens twee jaar de 1ste graad van het secundair onderwijs hebben gevolgd.</p> <p>De jongeren moeten een leeftijd hebben tussen 16 jaar (ten laatste op 31 december van het inschrijvingsjaar) en 23 jaar.</p> <p>Aan het efp moet een screening gebeurd zijn.</p> <p>Een opleidingsplan uitgewerkt hebben.</p>	<p>Als je 15 jaar bent, moet je de eerste twee jaar van het secundair onderwijs hebben afgerond (je moet niet geslaagd zijn).</p> <p>In de derde graad mag je een duale opleiding volgen tot het schooljaar waarin je 25 jaar wordt.</p> <p>Voor de 7de jaren is er geen maximumleeftijd.</p> <p>De leerlingen moeten arbeidsrijp en arbeidsbereid zijn.</p>	<p>Als je 15 jaar bent, moet je de eerste twee jaar van het secundair onderwijs hebben afgerond (je moet niet geslaagd zijn).</p> <p>16 jaar zijn of worden in de loop van het schooljaar.</p> <p>Je mag een duale opleiding volgen tot het schooljaar waarin je 25 jaar wordt.</p> <p>Voor de 7de jaren is er geen maximumleeftijd.</p> <p>De leerlingen moeten arbeidsrijp en arbeidsbereid zijn.</p>
Inschrijvingskosten	Gratis	€ 70/jaar ²⁰³	Gratis	€ 205/jaar
Theoretische duur van de opleiding	2 tot 5 jaar	3 jaar	1 tot 2 jaar	1 tot 2 jaar
Mogelijkheid OAL²⁰⁴			Ja	Nee, geen aanloopfase bij Syntra
Weekplanning	Gemiddeld 3 dagen per week op de werkplek	3-4 dagen per week op de werkplek	3 dagen per week werkplekieren, gemiddeld 20 u/week	4 dagen per week op de werkplek
	Gemiddeld 2 dagen per week naar school	1-2 dagen per week naar school	Maximum 2 dagen per week naar school	1 dag per week naar school

202 Raadpleeg voor meer informatie of extra verduidelijking 'De CEFA in Brussel', oktober 2022, in het [Frans](#) of [Nederlands](#)

203 Afhankelijk van de gevolgde opleiding moet ook rekening worden gehouden met extra kosten voor de aankoop van materiaal. Deze kosten komen nog bij de inschrijvingskosten.

204 Ondersteuning Alternerend Leren > voorbereidend traject (bestaat niet in het Franstalig alternerend leren)

Criteria	Franstalige systemen		Nederlandstalige systemen	
	Basisopleiding		Secundair onderwijs	
	CEFA (FWB) ²⁰²	Alternerend leren bij het efp/ sfpme	Duaal leren in secundaire scholen	Duaal leren bij Syntra
Vergoeding voor de leerlingen	Geïndexeerde bedragen op 1 april 2024: de vergoeding ligt tussen € 351,98 en € 662,55 per maand ²⁰⁵ .	Sinds 01/02/2025 wordt het bedrag berekend volgens een percentage op basis van het GGMMI (gewaarbord gemiddeld minimum maandinkomen). Deze bedragen liggen tussen € 359,02 en € 675,80 per maand. In het geval van een overeenkomst met een door het Vlaamse systeem erkend bedrijf gaat het om een ander bedrag tussen € 612,45 en € 728,60 per maand.	Volgens de indexering van 1 februari 2025: leervergoeding bedraagt € 612,50 tot € 728,70 per maand. Dit kan variëren afhankelijk van het aantal gewerkte dagen.	
Erkenning van de leerwerkplek			De leerwerkplek moet een erkenning aanvragen via het Vlaams Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS), waarna die binnen de 2 weken wordt behandeld door het sectoraal partnerschap verantwoordelijk voor de sector. Voordat een werkplek erkend kan worden, moet ze voldoen aan bepaalde voorwaarden en moet er een mentor aanwezig zijn.	
Mentor/ 'tuteur-rice'	<p>Twee voorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minstens vijf jaar professionele ervaring kunnen aantonen; en • in het bezit zijn van een diploma of getuigschrift na een mentoropleiding (behaald na minstens acht lesuren) of van een bewijs van de erkenning van vaardigheden als 'tuteur-rice' of van het bekwaamheidsattest CAP (<i>Certificat d'aptitude pédagogique</i>) <p>In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Franstalig systeem) bestaat een alternatief als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan: een kandidaat kan alsnog worden erkend als die:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minstens 25 jaar oud is; en • minstens vijf jaar praktijkervaring heeft in het betreffende beroep, zelfs zonder te voldoen aan de voorwaarden inzake opleiding of diploma. 	<p>Twee voorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minstens vijf jaar professionele ervaring kunnen aantonen; en • in het bezit zijn van een diploma of getuigschrift na een mentoropleiding (behaald na minstens acht lesuren) of van een bewijs van de erkenning van vaardigheden als 'tuteur-rice' of van het bekwaamheidsattest CAP (<i>Certificat d'aptitude pédagogique</i>) <p>In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Franstalig systeem) bestaat een alternatief als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan: een kandidaat kan alsnog worden erkend als die:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minstens 25 jaar oud is; en • minstens vijf jaar praktijkervaring heeft in het betreffende beroep, zelfs zonder te voldoen aan de voorwaarden inzake opleiding of diploma. 	<p>Is van onberispelijk gedrag, zoals blijkt uit een uittreksel uit het strafregister - 596.2 («minderjarigenmodel» - in te dienen bij de erkenningsaanvraag); is minstens 25 jaar; heeft minstens 5 jaar praktijkervaring in het beroep; moet een mentoropleiding volgen.</p>	

205 Deze vergoeding stijgt geleidelijk naarmate de leerling in het alternerend leren meer vaardigheden verwerft. Het bedrag van de vergoeding wordt berekend op basis van het bruto gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen.

Criteria	Franstalige systemen		Nederlandstalige systemen	
	Basisopleiding		Secundair onderwijs	
	CEFA (FWB) ²⁰²	Alternerend leren bij het efp/ sfpme	Duaal leren in secundaire scholen	Duaal leren bij Syntra
Premies	Premie voor jongeren (onder 18 jaar) in alternerend leren: € 500 na een 1ste of 2de opleidingsjaar en € 750 na een 3 ^{de} opleidingsjaar. Jaarlijkse mentorpremie: € 1750/‘tuteur-ricé’ voor elke stage van 6 maanden. Sectorpremies: sommige sectoren kennen premies toe aan jongeren in alternerend leren.	Premie voor jongeren (onder 18 jaar) in alternerend leren: € 500 na een 1ste of 2de opleidingsjaar en € 750 na een 3 ^{de} opleidingsjaar. Jaarlijkse mentorpremie: € 1750/‘tuteur-ricé’ voor elke stage van 6 maanden. Sectorpremies: sommige sectoren kennen premies toe aan jongeren in alternerend leren.	Leerlingenpremie alternerende opleiding: voor leerlingen die wonen in het Vlaamse gewest. De leerling wordt minstens 4 maanden opgeleid op de werkplek in elk schooljaar waarvoor de premie wordt aangevraagd. De leerlingenpremie bedraagt 500 euro en wordt 1 keer per schooljaar uitbetaald, en de leerling kan de premie maximaal 3 keer ontvangen; Mentorpremie: voor werkgevers in het BHG, € 1750/mentor die gedurende minstens 6 maanden minimum één en maximum 4 leerlingen tegelijkertijd begeleidt; Premie kwalificerend werkpleklernen: voor werkgevers in VL: € 600 als de leerling geen vergoeding ontvangt, € 1000 als de leerling wel vergoeding ontvangt; Vermindering RSZ-bijdrage: voor leerbedrijven in de social-profitsector met sociale Maribel; Sectorale premies: sommige sectoren hebben specifieke sectorale premies; Activa.Brussels-maatregel: voor werkgevers die de jongere na hun duale opleiding willen aanwerven met een opleidingscontract. Via de Activa-kaart (aan te vragen bij Actiris) kan de werkgever beroep doen op een premie die tot € 15 900 kan bedragen over 30 maanden.	
Regelgeving schoolvakanties			Leerlingen hebben recht op alle schoolvakanties. In bepaalde gevallen kunnen er afwijkingen zijn: Voor sommige opleidingen kan men beslissen dat er ook een aantal dagen of weken in de schoolvakanties naar de werkplek gegaan moet worden. Deze dagen worden dan gecompenseerd op een ander moment van het schooljaar zodat de leerling wel evenveel vakantie heeft. Voor sommige opleidingen kan men beslissen om het aantal weken schoolvakantie te beperken van 15 tot 12. Dit kan enkel onder zeer specifieke voorwaarden, en zal dus eerder uitzonderlijk gebeuren.	
Diploma's	Afhankelijk van de modaliteiten van het alternerend leren en de vorm (technisch kwalificerend of beroeps): CESS ²⁰⁶ , CQ ²⁰⁷ , CE6P ²⁰⁸	Diploma alternerend leren, CeCAF ²⁰⁹ , CQ (onder bepaalde voorwaarden)	Diploma secundair onderwijs + beroepskwalificaties	
Niveau EKK²¹⁰	CESS: 4 CQ: 2-5	3-4	3-4	
Bijzonderheden	Drie vormen van alternerend leren: artikel 45, 47 en 49 ²¹¹ .		/	

206 *Certificat d'Enseignement Secondaire Supérieur*: diploma hoger secundair onderwijs

207 *Certificat de qualification* kwalificatiegetuigschrift

208 *Certificat d'étude de 6e professionnelle*: getuigschrift na het zesde jaar beroepsonderwijs

209 *Certificat de Compétences Acquisées en Formation*: opleidingscertificaat

210 Europees kwalificatiekader

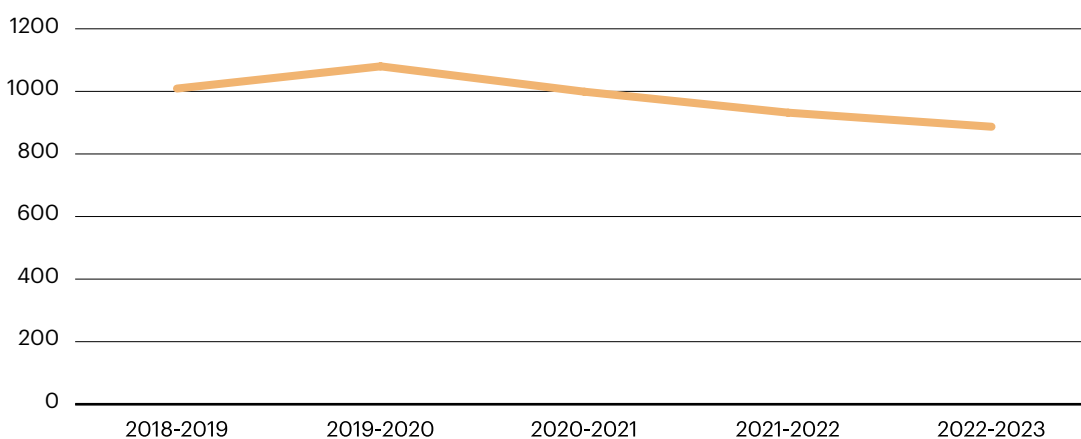
211 Meer details in de informatie-nota 'De CEFA in Brussel', oktober 2022, p. 4 in het [Frans](#) of p. 5 in het [Nederlands](#).

9.3. AANTAL BETROKKEN PERSONEN

Franstalig Brussel

Alternerend onderwijs

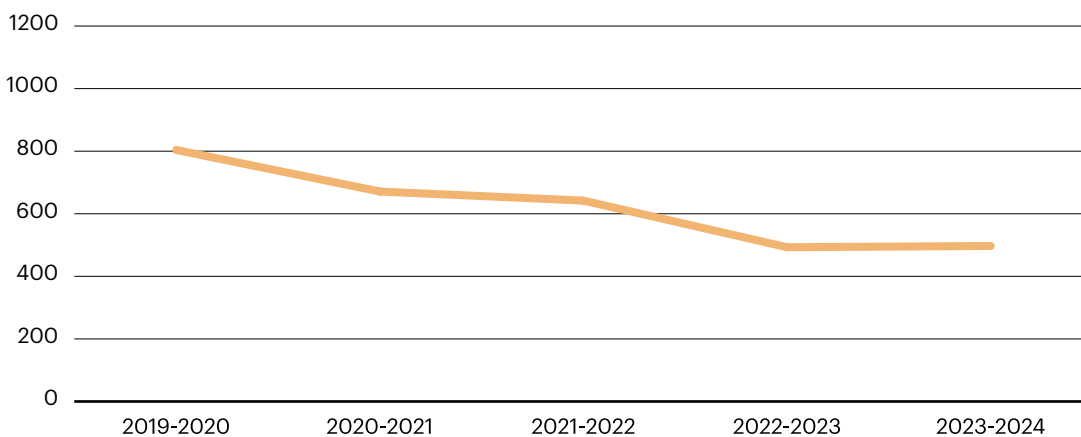
Evolutie van het aantal inschrijvingen in de 3de graad en het alternerend leren artikel 45

Deze gegevens houden geen rekening met artikel 47. Bron: gecertificeerde onderwijsgegevens. Berekeningen IBEFE Brussel.

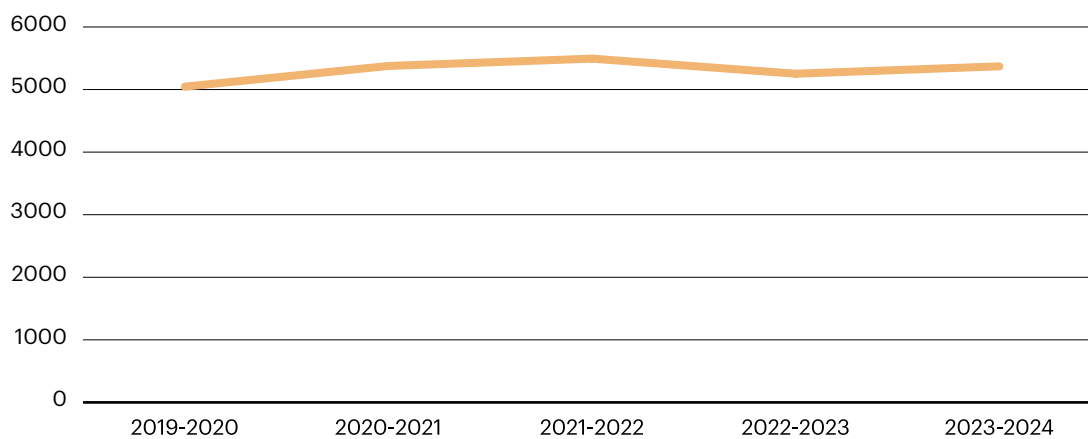
Alternerende opleidingen aan het efp/sfpme

Evolutie van het aantal inschrijvingen in alternerende opleidingen aan het efp/SFPME

Bron: gegevens efp/sfpme. Berekeningen IBEFE Brussel.

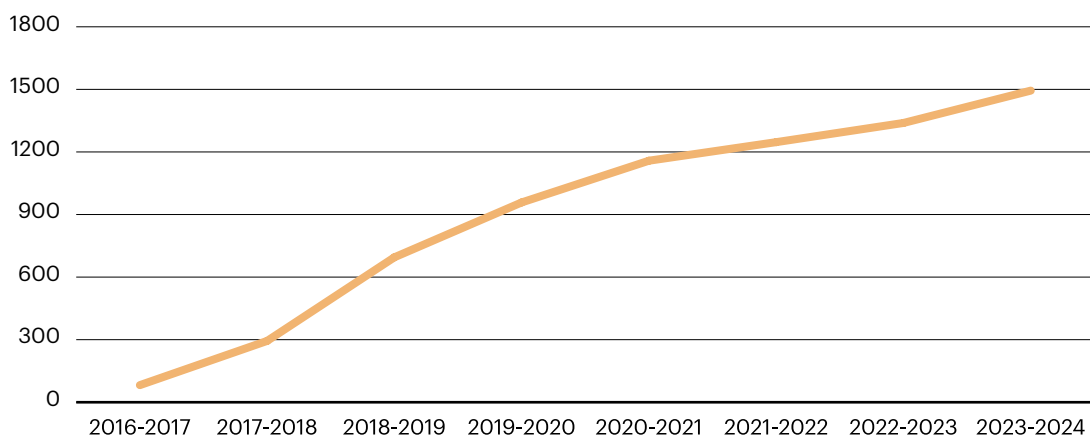
Chef d'entreprise à l'efp/sfpme
 Evolutie van het aantal inschrijvingen in alternerende opleidingen
 tot ondernemer aan het efp/SFPME

Bron: gegevens efp/sfpme. Berekeningen IBEFE Brussel.

Nederlandstalig Brussel

Aantal leerlingen Duaal Leren

Bron: Dataloop, onderwijs Vlaanderen.

